Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНУУДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-hээ гарана | № 186 (16709) | 1984 оной августын 14, вторник | Сэн 3 мүнгэн.

ИРЛАНДИИН НИИТЫН АЖАЛ ЯБУУЛАГША Ш. МАКБРАЙДАЙ ХАНДАЛГАДА НҮХЭР К. У. ЧЕРНЕНКЫН ҮГЭҺЭН ХАРЮУ

Ирландиин мэдээжэ ажал ябуулагша, эб найрамдалай Ленинскэ ба Нобелевскэ шангуудай лауреат, эб найрамдалай уласхоорондын бюрогой түрүүлэгшэ Ш. Макбрайд КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ К. У. Черненкын нэрэдэ бэшэг эльгээhэн байгаа. Буу зэбсэг бүгэдэ ниитээрээ ба сүм хуралгүй түйлаха зорилгоор СССР-эй ба США-гай хоорондохи харилсаануудые хүгжөөлгэ хабаатай хэдэн бодолнуудаа бэшэг дотороо тэрэ хэлээ hэн.

Хүндэтэ господин Ш. Макбрайд!

Буу зэбсэг бүгэдэ ниитээрээ ба сүм хуралгүй түйлалгада туhа нэмэри хэхэ гэhэн хүсэлыетнай элирхэйлhэн Танай хандалга дэлхэйн бүгэдэ ниитын hаналые адлирхуу байна. Ядерна зэбсэг хэрэглэлгүйнүүдэй саашадаа эхэдхээ, тэрэнhээ байгаагай, замбуугүүнда буу зэбсэг дэлгэрүүлхэ гэhэн эрмэлзэл бүгэдэ ниитын ядерна һүйдхэлэй аюулай урда үзэн түрэлгэтнэ бүхы табина гэжэ юумэ бододог ойлгосотой.

Ядерна дайн үг удхагүй, ядерна зэбсэг хэрэглэлгэдэ үгы газар дэлхэйе сүлөөлхэ хэрэгтэй гэжэ американ президентын хэлэhэн һүүлэй мэдүүлэлгэнүүд томоотой хөөрэлдөөнүүдые хэхэ арга боломжо нээжэ гэhэншүүгүүлнэ. Та бэшэнэт. Американ тала эб найрамдалай ба хэлсээнэй тухай олон юумэ хэлэhэн байгаа гэжэ Та hайн мэдэнэт. Харин хэлсээнүүдые хэхэ, харилсаануудые hайжаруулха талаар соносходог хүсэл эрмэлзэлтэй США-гай засаг захиргаан бодото ябуулгаараа зохилдоогүй байха юм. Мүнөө америкынхидай хэрэг бодол хубилаа гэжэ яашье хэлэхэ болохогүй.

Холбоото Штадуудтай hайн харилсаа холбоотой байха хүсэлтэй байhан тухайгаа бидэ өөрынгөө талаhаа нэгэнтэ бэшэ мэдүүлhэн байгаабди. Зүгөөр энэ хоёр талаhаа иимэ хүсэл эрмэлзэл гаргагдаха ёhотой. Хоёр талын hайн hанаан hанаашалгануудаар ба зохихо бэлэдхэлээр СССР-эй ба США-гай хоорондохи харилсаанууд ямаршье хөөрэлдөөнэй зааатгүй, үнэхөөрөө бата үндэhэ hуури байха зэргэтэй гэhэн тобшололтнай зүб гэжэ hананаб. Бидэ баhал энэ ойлгомжо баримталдаг байнабди.

Американ засаг захиргаан үгөөрөө бэшэ, харин бодото хэрэгээрээ США манай орон хоёрой хоорондохи харилсаануудай байдалые hайжаруулха замые нээхэ аргатай гэжэ совет хүтэлбэрилэгшэд тоолоно.

Танда элүүр энхые, арадуудай хоорондохи амгалан тайбан байдалай аша туhада hайн hайхан ажал ябуулгадатнай амжалтануудые хүсэгшэ

К. ЧЕРНЕНКО.

ХЭБЛЭЛ ЗАХИЛГЫЕ ЭМХИТЭЙГЭЭР ҮНГЭРГЭХЭ

Ерэхэ 1985 ондо хэблэлдэн гараха газетэ болон журналнуудта захил абалга августын нэгэнhээ эхилнэ. Энэмнай айхабтар ехэ политическэ удха шанартай хэрэг болоно. Юуб гэхэдэ, совет хэблэлэй бэелүүлдэг үүргэ, тэрэнэй элсүүлhэн ба нүлөөлhэн хүсэн жэл бүри дээшэлжэ байна. Багша Ленинэй заабаарай ёhоор, хэблэл гадна партиин хурса зэбсэг байгаа, байнашье, саашадаашье байха. Хэблэл болбол мини ла хамтын пропагандист, хамтын агитатор бэшэ, харин хамтын эмхидхэгшэ байха ёhотой гэжэ Владимир Ильич тодорхойлhон байдаг. Тиимэhээ энэ үндэр үүргэеэ хэблэлэй бэелүүлхэ хэрэгтэ түшэл партимнай саг үргэлжэ анхаралаа хандуулжа байдаг гээшэ юм даа. Энээнии hаяхан батлан абаhан КПСС-эй Центральна Комитедэй «Районно болон городской газетэнүүдэй ажал ябуулгые саашадаа hайжаруулха тухай» тогтоол ушоо дахин гэршэлэн харуулна. Совет хэблэлэй эгээл олон хэhэгээр гаргагдадаг районно ба городской газетэнүүдэй ажалыень коммунис ёhоор хүмүүжүүлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаадаха, КПСС-эй экономическа ба социальна политикые амжалтатайгаар бэелүүлхэ талаар тэдэнние элсүүлнэ гэжэ тус тогтоол дотор тэмдэглэгдэнэ.

«ОЛОНИИТЭДЭ МЭДЭЭСЭЛ ТАРААДАГ БА ПРОПАГАНДЫН ХЭРЭГСЭЛНҮҮД — АЖАЛШАДЫЕ КОММУНИС ЁҺООР ХҮМҮҮЖҮҮЛГЫН БОЛОН ЭМХИДХЭЛГЫН, ПАРТИИН ДОТООДЫН БА ГАДААДЫН ПОЛИТИКЫЕ ҮЗЭЛ СУРТАЛАЙ ТАЛААР ХАНГАЛГЫН ҮРЭ НҮЛӨӨТЭЙ АРГА ЗЭБСЭГ, БҮГЭДЭ АРАДАЙ БОДОТО ТРИБУНА МҮН», — гэжэ нүхэр К. У. Черненко онсолhон байна.

Үнэхөөрөө, газетэ ба журнал эрхэтэн бүхэндэ хүрэдэг үдэр бүриин ёhотой эрилтэ, ажабайдалайнь таhаршагүй хубинь болонхой. Энэнь манайшье республикын эрхэ байдал дээрэhээ эли тодоор харагдана. Жэшээлхэдэ, республикын газетэнүүдэй хэблэгдэжэ захалhан 1921 ондо оройдоол хоёрхон газетын юрэдөөл 11 мянган хэhэгээр гарадаг байгаа hаа, мүнөө Буряад оронмнай хамта дээрээ 29 газетэ хэблэгдэнэ. Тиихэдэ «Байгал», «Агитаторай блокнот» гэжэ журналнууд хоёр хэлэн дээрэ хэдэн мянгаадаар хэблэгдэнэ бшуу. Энээнтэй хамта ажалшаднай үдэр бүри нэгэ миллионhоо үлүү газетэ, журнал захюулжа абадаг юм. Мүнөө 1000 хүн бүхэндэ дунда зэргээр 1204 хэhэг газетэ, журнал абтана гээшэ. Энэмнай нёдондонойхиhоо hураггүй олон болоно. Һүүлэй жэлнүүдтэ Ахын, Баунтын, Захаамнинай, Хойто-Байгалай, Кабанскын болон бусад хэдэн районуудай ажалшад бүришье олоор захидаг болоо. Шэнэ жэлдэ абаха хэблэл захилга мүнөөшье саг соогоо эхилээд, эмхитэйгээр ябуулагдажа байнхай. «Союзпечатиин» районуудай агентствэнүүдhээ, хэлхеэ холбооной отделенинүүдhээ, гочтальонуудhаа гадна энэ шухала хэрэгтэ ниитын түлөөлэгшэд, партийна, профсоюзай болон комсомолой эдэбхитэд хабаадуулагдана. Тэдэнэй оролдолгын ашаар холын гүүртэ, отарануудай малшад саг соогоо захил хэхэ аргатай.

Тобшолон хэлэхэдэ, мүнөө жэл хүн бүхэнэй хэблэлдэ захил хэхэ арга нүхэсэлнүүд гүйсэд байгуулагданхай. Урда жэлнүүдэйхидэ орходоо онсо илгаань юуб гэхэдэ, предприяти, колхоз, совхозууд болон эмхи зургаануудhаа абтадаг захил сентябриин нэгэндэ дүүрэхэ. Харин хүн зонhоо хубиин захил байгша оной ноябриин нэгэн болотор үргэлжэлхэ юм. Тиихэдэ Ураалай, Сибириин районуудта, Алас-Дурнада, холын Хойто зүгтэ, мүн хүдөө нютагуудта, холуур тамардаг моряагуудта, загаhашадта, дунда ба мэргэжэлэй техническэ hургуулинуудай багшанарта, үйлэдбэриин мастернуудта лимит үгы болгогдоо. Тэрэшэлэн оронoймнай алишье нютагта ажаhууhан хүн союзна ба автономито республиканuудай үндэhэн хэлэн дээрэ гарадаг газетэ, журналнуудые захиха эрхэтэй. Байгша оной хэблэл захилгын ушоо онсо илгаануудайнь нэгэн юун бэ гэхэдэ, забhарлалгатай захилнууд олошорхо. Тодорхойлходо, аяншалгын, амаралтын, албанай хэрэгээр үни удаан сагаар ондоо газарта ошоhоной үедэ хэблэл абалга болюулагдаад, хэрэгтэй сагтань hэргээгдэхэ аргатай байха юм.

Зүгөөр хэды тиимэ байбашье, хэблэл захилга hайн дуранай, хубиин, өөрын хэрэг гээд, ёhын тэдысэ хандажа, энэ шухала хүдэлмэриие дуран соонь табижа болохогүй. Нэн түрүүн уншагша бүхэндэ хэблэлэй удха шанар тухай тайлбарилха талаар ойлгууламжын хүдэлмэри үргэнөөр, удха түгэлдэрөөр ябуулха хэрэгтэй. Уншагша бүхэндэ дуратай газетэ, журналыень зохидхоноор зуурашалан дурадхаха, шэлэхэдэнь туhалха шухала бшуу. Уншагшын ямар газетэ, журналнуудые абабалнь ашатай байхаб гэжэ тайлбарилжа үгэхэ эрилтэ табигдана. Коммунистнууд, үзэл сурталай хүдэлмэрилэгшэд заабол партийна хэблэл захижа уншаха ёhотой гээд hанагдана. Тиимэhээ хэблэл тараалгын эдэбхитэд хүн бүхэнэй мэргэжэлые, дуратай юумыень hайнаар мэдэхэ ёhотой болоно.

Хэблэл захилгын үедэ редакциин коллектив бүхэнэй урда мүн лэ харюусалгатай зорилгонууд табигдадаг гээшэ. Газетэ, журналаа бүри hонирхолтой, улам удха түгэлдэр болгохын тула бүхы зохёохы ажалаа шэглүүлхэ зэргэтэй. Манай хэблэлэй хамаг бүхы тунхаглалга хадаа ажабайдалые, гүн гүнзэгы анхармаар, үнэншэмөөр харуулха, хэлэhэн юумэнэйнь үндэhэ баримтатай, бодол болон үгэнүүдынь сэбэр байха, манай байгуулалтын бүлюу талые шадамараар ойлгуулха, шэнэ общество байгуулагшын — манай үе сагай ёhотойл баатарай шэнжэ шанарые эли тодоор тайлбарилха уялгатай.

Тиихэдэ КПСС-эй ЦК-гай июниин (1983 он) Пленумэй тогтоол соо хэлэгдэhэнэй ёhоор, «...ниитын мэдээсэл дамжуулдаг хэрэгсэлнүүдэй ба пропагандын хүдэлмэриие партийна комитедүүд залан сэхээр хүтэлбэрилэн ябуулха, тэдэнэй дайшалхы шадабарине, нэрэ хүндые дээшэлүүлхэ, зүбөөр табигдаhан тунхаглалгануудыень дэмжэлгые хангаха, шухала асуудалнуудта, шүүмжэлхы материалнуудта анхаралгүйгөөр хандадаг ушарнууд тушаа шанга эрилтэ табиха зэргэтэй...»

Энээнэй хажуугаар олон тоото уншагшадай захиhан газетэ, журналнуудые саг соонь яаралтай түргөөр эзэдтэнь барюулха асуудал ехэ удхатай. Энэ талаар зарим нютагуудта, нэрлэбэл, Зэдын, Сэлэнгын, Яруунын районуудта нилээд дутагдалнууд дайралдаhаар. Холын малшадта, үбhэшэдтэ хэблэл ехэ гээгдэлтэйгээр хүргэгдэнэ. Илангаяа мүнөө сагта, ниитын малда тэжээл бэлэдхэлгын халуун хаhада хүн зониие ойро зуурашье газетэ, журналгүй байлгаха эрхэгүйбди. Эдэ бүгэдэ тон таарамжагүй хэрэг гээшэ. Иимэрхүү дутагдалнуудые хараадаа абажа, дары хэмжээ абаха шухала.

Хэблэл тараалга богонихон сагай туршада үнгэргэгдэдэг политическэ удха шанартай хэрэг мүн. Партиин райкомууд, нютагай партийна организацинууд тус асуудалые хиналта, шалгалта дороо абаха ёhотой. Тиигэбэл хүн бүхэниие дуратай газетэ, журналаарнь хангажа шадахамнай лабтай.

ФЕРМЭ БҮХЭНДЭ—ЭЛБЭГ ТЭЖЭЭЛ

ХАЖУУ ТЭЭ БАЙХА ХҮН ҮГЫ

НИИТЫНГЭЭ, мүн хубиинше ажахын адууhа малда шадаалhаа, ехэ, тэжээл бэлэдхэхэ гээшэ манай бүхы ажалшадай мүнөөдэрэй эгээл харюусалгатай зорилгонь болоно.

Юуб гэхэдэ, hүүлэй жэлнүүдтэ совхозойшье малдаа үбhэ тэжээл горитой суглуулжа абадаг болоhоной ашаар лэ мал ажалай продуктнуудые гүрэндэ худалдаха түсэбөө муу бэшээр дүүргэнэ. Түсхайлбал, нёдондо ажахын адууhа малда урзанданайхиhаа 15 процентээр ехэ тэжээл бэлэдхэгдэhэн юм. Тиигэжэ бүхы малаа hайнаар ондо оруулжа, ашаг шэмыень дээшэлүүлжэ шадаабди. Арбан нэгэдэхи табан жэлэй түрүүшын гурбан жэлдэ гүрэндэ мяха худалдаха түсэб 102, hү—104 процент дүүргэгдээ. Энэ жэлэй түрүүшын хахадта даабариhаа гадуур 86 центнер мяха, 168 центнер hү тушаагаа hэмди.

Саашадаа адууhа малай тоо толгойе улам олошоруулжа ашаг шэмыень үшөө дээшэлүүлхын, энээнэй ашаар оронойнгоо эдеэ хоолой программые бэелүүлхэ хэрэгтэ бодото хубитаяа оруулхын тула түбхын түрүүн үбhэ тэжээл лэ ехээр бэлэдхэхэ хэрэгтэй гэжэ манай совхозойхид hайн ойлгоно.

Тиимэhээ тус хүдэлмэридэ бүхы хүсэеэ хамаг арга боломжоёо элсүүлэн, хэзээ хэзээнэйхиhээ габшагай шангаар хүдэлхэ зорилготойгоор энэ жэлдэ совхозой хүдэлмэришэд, мэргэжэлтэд, алба хаагшад дээшэлүүлэгдэhэн социалис уялгануудые абажа, район доторoo мүрысөө дэлгэрүүлхэ үүсхэл гаргаа юм. Жэшээлхэдэ, байгша ондо бүхыдэнь 28.4 мянган центнер үбhэ бэлэдхэхэ ёhотойбди. Тэрэшэлэн 1800 центнер зелёнко суглуулжа абахабди, 3220 тонно силос дарахабди.

Эды шэнээн хэмжээнэй үбhэ тэжээл бэлэдхэхэ арга боломжо бии гү? Даб дээрэ харахада, ехэнхи сабшалангай, мүн таримал ургамалнуудай ургаса урда жэлэйхиhээ дээшээ байна. Мүнөө hайжаруулагдаhан, уhалагдадаг сабшалан дээрэhээ гектарай 20 гаран центнер үбhэн абтана. Тиихэдээ ойн соорхойн, бургааhа шугын забhарай доболиг газарай сабшаланhаа гектарай 12 центнер үбhэн гарана.

Силос болгохын тула тариhан зеленко, рапс гэхэ мэтын ургаса гектарhаа 85—90 центнер ногоон намаа абтахаар хүлеэгдэнэ.

Звенонуудай үбhэндөө жэгдэрэн ороhонhоонь хойшо бүхыдөө 1100 гаран центнер үбhэн hүрилэгдөөд байна гэхэ гү, али нёдондоной энэ үеынхиhээ хоёр дахин ехэ үбhэн сомогдон абтаа. Үбhэшэдэй дунда дэлгэрhэн социалис мүрысөөндэ П. Н. Замбаловай, Ц. Ц. Доржиевай даадаг звенонууд түрүүлжэ ябана. Эдэнэр тус тустаа 130—150 центнер hүрилжэ абанхай. Һүүлэй наратай үдэрнүүдтэ коммунистнууд Н. Л. Ендонов болон Ю. Б. Будаев гэгшэдэй хүтэлбэрилдэг оньhожоруулагдаhан звенонууд ажалайнгаа эршые бүри шангадхажа байнхай.

Мүнөө ажахын сабшалан дээрэ үбhэшэдэй 31 звенодо хамта 152 хүн хүдэлнэ. Бүхы звенонуудай 20-иинь ажалаа морёор, гараар хэдэг, 2 звенодонь морин унаа, тракторшье бии. Тиихэдэ тус тустаа арбаад хүнүүдтэй 6 звено ойн соорхой, бургааhа шугын забhар соогуурхи ногоо гар хажуураар сабшаад, тэрэнээ баhал гараар тармажа, hүрилнэ. Энэнь манай ажахыда ехэхэн удха шанартай. Юуб гэхэдэ, эндэмнай нэлэнхы үргэн сабшалан үгы шахуу. Үбhэшэд жэл бүри гол түлэб ойн соорхой соогуур, отологдоhон модоной түгсэг, унуулиин хажуугаар, бургааhан соогуур ургаhан ногоое ухашалан сабшадаг гээшэ. Арадай депутадуудай Улаан-Үдын районой Оронгын сомоной, Кабанскын районой Селенгинскын поселково Соведүүд, гүйсэдкомуудай жэшээгээр манай Далахайн сомоной Совет үбhэ тэжээл бэлэдхэлгээр хүн зониие үргэнөөр хабаадуулха тушаа оролдолго баhал гаргана. Мүнөө пенсионернүүд, үбгэд, хүгшэд hургуулиин hурагшад, гэрэй эзэн эхэнэрнүүд үбhэ сабшалга, хуряалгада арга шадалаараа туhалалсана. Айл бүхэн 5 центнер үбhэ бэлэдхэжэ, ажахыдаа үгэхэ зэргэтэй юм. Совхозые шефтээ абаhан предприяти, организацинуудhаа эльгээгдэhэн түлөөлэгшэд үбhэ сабшажа, хуряажа үгэхэ түсэбтэ даабариие заатагүй дүүргэхын түлөө тэмсэнэ.

Ажахын дирекци, партбюро, профсоюзай болон комсомолой эмхинүүд үбhэшэдэй дунда мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлжэ, эрхимлэгшэдые али болохоор урмашуулха хэмжээнүүдые бэелүүлнэ.

Тэрэшэлэн хээрэ сабшалан дээрэ хүдэлжэ байhан хүнүүд эдеэ хоолоор таhалданагүй, тэдэндэ үе-үе болоод лэ худалдаа наймаан эмхидхэгдэнэ. Соёлой, медицинын хүдэлмэрилэгшэдшье энэ шухала хүдэлмэриин хажуу талада байнагүй.

Ерэхэ үбэлжэлгын үедэ үхэр малда, адуу моридтошье хүрэхэ элдэб янзын hайн шанартай тэжээл бэлэдхэхын түлөө совхозой бүхы ажалшад үбгэн залуугүй тэмсэнэ. Тиигэжэ зориhондоо хүрэхэ байhамнай лабтай.

В. ХАГТАЕВ,
Захааминай районой Далахайн совхозой директор.

ЗОРИҺОНДОО ХҮРЭХЭ

Бэшүүрэй районой Хёлгын совхоз Хёлго голой эрьедэ оршодог. Ажахын нуга сабшалан болон тараалангай горитой хубинь эндэ хотирон, матаргайтан урдаhан Хёлго голой эрьеын шугы бургааhанай талмай, соорхой соогуур юм.

Һаяшаг эндэхи үбhэшэдэй ажал хэрэгүүдээр hонирхожо ерэхэдэмнай, совхозой парткомой секретарь Т. И. Аносова профкомой түрүүлэгшэ Е. М. Казарбина хоёр социалис мүрысөөнэй дүнгүүдые согсолонхой ниитын адууhа малда тэжээл бэлэдхэгшэдтэ ошохоёо байба. Тиихэдэнь бидэ үбhэшэдэйнь ажал хэрэгүүдээр hонирхоо hэмди.

Байгша ондо эндэ ногооной ургаса бираагүй гараа. Тиимэhээ ажахынхид нуга сабшалан дээрэнь ургаhан бүхы ногоо дууhан хуряажа абахын тула ехэ хүдэлмэри ябуулаа. Жэшээлхэдэ, гар хажууршадай табан звено ажахыда байгуулагдаhан байна. Тэдэниие хүтэлбэрилэгшэдээр, коммунистнууд, харюусалгатай, эдэбхитэй хүдэлмэришэд томилогдоо юм.

Бидэнэй эндэ ерэхэдэ, В. М. Баженовэй ударидадаг гар хажууршадай коллектив түрүү hуурида гаранхай ябаба. Энэ ушараар урда үдэрынь тэдэндэ дамжуулгын вымпел барюулагдаhан, нэрэ хүндэдэнь ажалай Алдар солын туг үргэгдэhэн байгаа hэн. Харин ажахын хүтэлбэри энэ удаа совхозой комсомолой комитедэй секретарь Н. Унагаевай даадаг гар хажууршадай залуушуулай, мүн Николай Матвеевич Баженовэй хүтэлбэрилдэг оньhожоруулагдамал коллективүүдэй гэшүүдтэй уулзалгада бэлдэжэ байгаа бшуу. Тиихэдэ Николай Унагаевай хүтэлбэрилhэн звено гар хажууршадай дунда дэлгэрhэн мүрысөөндэ гурбадахи hуурида гаранхай ябаа hэн. Энэ нүхэрнай нёдондошье жэлдэ комсомол-залуушуулай үбhэшэдэй звено ударидажа ажаллаа. Эдэбхитэй, түрүү хүбүүнэй хүтэлбэрилhэн коллектив түсэбтэ даабаринуудаа үлүүлэн дүүргэhэн габьяатай. Николай Унагаевай иимэл хадань совхозой комсомолшууд комитедэйнгээ секретаряар тэрэниие hунгаа бшуу.

Хөөрэлдэhөөр байтарнай саг түргэн үнгэржэ, машинын абяан дуулдаад, газаашаа гарабабди. Тиигээд Хёлгынгоо урда Бээр Халзан гэжэ газарта үбhэ бэлэдхэжэ байгшадта УАЗ түхэлэй хүнгэн машинаар ошогдоо hэн. Ажахын түбhөө 30-аад шахуу модоной зайда голойнгоо эрьедэ байрланхай үбhэшэдтэ хүрэбэбди. Тэндэ Николай Матвеевичэй ударидаhан оньhожоруулагдамал звеногой отог байба. Тракторна косилкаяа заhажа байhан хүнүүдэй дундаhаа хүдэр томо бэетэй хүн бидэниие угтаба. Энэмнай звеное ударидагша Николай Матвеевич байба бшуу. Мэндэшэлсэхэ зуураа танилсабабди.

—Сабшагдаhан ногоон hаял хатаба. Тармажа байнабди. Үдын эдеэнэй урда тээ hүрилжэ үрьдихэбди. Тиихэдээ лаб лэ 400 центнер hүрилэгдэhэн hайн шанартай үбhэтэй бологдохо, —гээд хэдэн hөөг бургааhанай саагуур иишэ тиишээ hүндэлдэhэн тракторнууд тээшэ заажа харуулба.

Совхозой парткомой секретарь ажал хэрэгүүдэйнь ямар ябажа байhые мэдэмсээрээ, Евдокия Михайловна тандаа үлэхэнь, ажахын үбhэшэдэй ажалай үрэ дүнгүүд тухай хөөрэхэ, мүн хүдэлмэрилэгшэдые hонирхуулhан асуудалнуудта харюусаха, hөөргөө бусахадаа хүрэхэбди гэбэ. Тиин бидэнэр удааншье ябангүй Н. Унагаевай даадаг звенодо хүрөө hэмди. Тиихэдэмнай гар хажууршад үдынгөө эдеэндэ орохынгоо урда тээ сабшажа байhан талмайгаа дууhахын тула шармайн хүдэлжэ ябаба. Ажалыень hаатуулхагүйн тулада отогтонь ошобобди. Тогоошон басагантай хөөрэлдэhөөр байтарнай, үбhэшэдшье ерэжэ, Т. И. Аносова тэдэнэртэй хөөрэлдөө үнгэргэбэ.

Звеногой гэшүүд гар хажууршадай дунда гурбадахи hуурида гараhанаа мэдэхэдээ, баярлабашьегүй. Тиимэhээл энэ коллективые ударидагша Н. Унагаевай «хсёрдохи долоон хоногой дүнгөөр заалhаа 2-дохи болохо ёhотойбди» гэhэн үгэнүүдые залуушуул дэмжэн угтажа абаба.

Саашадаа Татьяна Иосифовна үбhэшэдэйнгөө ажалай, ажаhуудалай олон тоото асуудалнуудаар тэдэнэртэй хөөрэлдэхэ зуураа, шиидхэхэ юумэнүүдээ лаблан хадуужа байгаа hэн.

Эндэ совхозой парткомой секретариин үбhэшэдтэй хэhэн хөөрэлдөөнэй иимэ нэгэ талада анхаралаа хандуулhан байнабди.

— Федор Иванович Перевалов өөрынгөө хүсэтэ трактор абахамни гээ hэн. Тиигээд орондонь «Т-40» түхэлэй багахан трактор танда үгтэхэ гэжэ хэлэнэ. Бидэндэ хүсэтэйниинь хэрэгтэй. Яаха болонобибди, — гээд звеное даагша Н. Унагаев Т. И. Аносовада хандаба.

—Таанад хамтын подрядай гуримаар хүдэлнэ ха юмта. Даажа байhан техникэ, бүхы хэрэгсэлтнай танай мэдэлэй. Би энээн тушаа хөөрэлдөө хэхэб. Һанаагаа бү зобогты, — гэжэ Татьяна Иосифовнагай хэлэхэдэнь, хэдэн үбhэшэд hанаагаа амарангяар амилаадхёо hэн.

Тэдэнэр эдеэлhэнэйнгээ hүүлээр хошоо зугаа гаргаhаар ажалдаа гараба. Бидэнэр удааншьегүй машинадаа hуужа, тэндэhээ хүдэлбэбди.

Николай Унагаевай хүтэлбэрилдэг 20-ёод хүнhөө бүридүүлэгдэhэн комсомол-залуушуулай звеногой гэшүүд иимэл эбтэй эетэйгээр хүдэлдэг хадаа удаадахи долоон хоногой дүнгөөр, совхозой парткомой секретарь Т. И. Аносовагай мэдээсэhэнэй ёhоор, ажахын гар хажууршадай коллективүүдэй дунда дэлгэрhэн мүрысөөндэ хоёрдохи hуурида гараба. Тиин тэдэнэр түсэбтэ даабарияа 75 процентдэ хүргэжэ шадаhан байна.

Д-Р. ДАМБАЕВ,
манай корр.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Звеное даагша Н. Унагаев; 2. Үбhэшэдэй коллективэй гэшүүд ажалай үедэ.

Авторай фото.

ПАРТИ БА ГҮРЭНЭЙ ҮНДЭР ШАГНАЛ

1983—1984 онуудай малай үбэлжэлгые амжалтатайгаар үнгэргэхын, мал ажалай продуктнуудые үйлэдбэрилгэ ба худалдан абалгые дээшэлүүлхын түлөө дэлгэрhэн Бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ эрхим үрэ дүнгүүдые туйлаhанайнгаа түлөө КПСС-эй Центральна Комитедэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй болон ВЛКСМ-эй ЦК-гай Хүндэлэлэй грамотануудаар шагнагдаа:

Буряадай АССР,

Мухар-Шэбэрэй район,

Мухар-Шэбэрэй районой **В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз,**

Улаан-Үдын районой **«Маяк» колхоз,**

Бэшүүрэй районой **Бэшүүрэй совхоз,**

Мухар-Шэбэрэй районой **«Эрдэм» совхоз,**

Түнхэнэй районой **Түнхэнэй совхоз,**

Улаан-Үдын районой **«Никольский» совхоз.**

ОРОНОЙ ТАРЯАЛАН ДЭЭРЭ

РЯЗАНЬ. Хара хүрьhэгүй нютагуудта зорюулан, Москвагай ба Рязаниин селекционернүүдэй бии болгоhон «Заря» гэжэ шэлдэн хатуу намарай шэниисын бүлюу hайн талые Рязанска районой Чапаевай нэрэмжэтэ ба «Красная Звезда» колхозуудай таряашад батадхаба. Таряалангай гектар бүриhөө 40 центнер хүрэтэр орооhон суглуулагдаhан байна.

Областной агропромой соведэй шиидхэбэреэр шэнэ сорт «Мироновско-808» гэжэ сорттой хамта Рязаниин ажахынуудта таригдаха намарай орооhото гол ургамал боложо байнхай.

СВЕРДЛОВСК. Дунда Ураалда үбhэ бэлэдхэлгын хүдэлмэри шиидхэхы шатадаа оробо. Ажахынууд ногоон набша намаа хоёрдохёо, гурбадахяа сабшажа эхилээ. Ниитын малда үбhэ тэжээл бэлэдхэлгэдэ хубиин автомобильтай городой хүнүүд түрүүшынхеэ хабаадаhан байна. Тэдэнэр городой захада амарха үедөө харгын захаархи, ойн соорхойн ногоо гараар сабшажа, тушаан абалгын пунктнуудта асаржа байгаа. Тиигэжэ Свердловск шадарай гурбан совхоздо 400 шахуу тонно ногоон набша намаа бэлэдхэгдээ юм.

БАРНАУЛ. Алтайн таряашад жаткаар болон комбайнуудаар хара таряа хуряалгада гараба. Ехэ талмай дээрэ намарай хара таряан эдеэшээ юм. Волчихинск районой «Маяк» колхозой ба «Партизанский» совхозой механизаторнууд техникэ шадамараар хэрэглэнэ.

ЧИМКЕНТ. Областиин ажахынууд шэмэтэ тэжээл жэгдэ бэлэдхэжэ захалаа. Сыр-Дарьягай зүүн бэеын, Туркестанай талын ба Келесэй голой таряалан дээрэ кукурузашад хэдэн зуугаад комбайнуудые гаргаба. Тэдэнэр түрүүшын хэдэн арбаад мянган тонно кукуруза силосэй траншейнүүдтэ хэжэ хадагалба. Жэшээнь, Сарылгачска районой Тельманэй нэрэмжэтэ совхоздо таряалангай гектар бүриhөө 500 центнерhээ дээшэ кукуруза хуряана.

Областиин ажахынууд 1 миллион тонно силос дарахые хараална.

ЯКУТСК. Эндэ орооhо хадалга эхилээ. Автономито республика доторoo эгээ түрүүлэн Орджоникидзевскэ районой совхозуудай ажалшад комбайнуудаа полидо гаргаа. Ган гасуур зунай болоошье hаань, эндэ орооhоной үндэр баян ургаса ургуулагдаа юм. Уридшалан тооложо үзэhэнэй ёhоор, зарим ажахынуудай полинууд дээрэ гектарай 20 центнер хүрэтэр ешмээн суглуулагдана.

ДЕЖНЕВО (Хабаровска хизаар). РАПО-гой үүсхэлээр Амар шадар байгуулагдаhан үрэжэлэй отрядууд үндэр баян ургаса абалгые хангаха байна. «Дежневский» совхоздо ерэхэ жэлдэ хартаабхын hуулгагдаха сэбэр паар дээрэ органическа үтэгжүүлгэ зөөжэ эхилээ. Түхэреэн жэлэй туршада хүдэлхэ отрядууд 100 мянга шахуу гектар таряалан даажа абаа юм. Сельхозтехникын болон Сельхозхимиин предприятинуудай механизаторнуудhаа тэдэнэр бүрилдэгдэнхэй.

ФРУНЗЕ. Киргизэй таряашад үрэhэ хүрэнгын плантаци байгуулжа эхилээ. Московско районой механизаторнууд тарилгынгаа агрегадуудые түрүүлэн полидо гаргаба. Хаа хаанагүй байгуулагдаhан оньhожоруулагдамал 70 комплекс хүдэлмэриин үндэр эршэ хангаха байна. РСФСР-эй зоно бүхэндэ зорюулан, таряашад үрэhэ хүрэнгэ бэлдэдэг юм. Ерэхэ жэлдэ 20 мянган тонно хүрэтэр үрэhэ хүрэнгэ ургуулжа абаха гэжэ шиидэнхэй.

(ТАСС-ай корр.)

ШАГНАЛ

Буряадай Россин гүрэнэй бүридэлдэ hайн дураараа ороhоор 325 жэлэй ойе hайндэрлэлгын үедэ республикын ажалшадые концертнэ хангалгада эдэбхитэйгээр хабаадаhанайнь, дуушанай үндэр бэлиг шадабари харуулhанайнь түлөө Ленинградай гүрэнэй С. М. Кировэй нэрэмжэтэ оперо болон баледэй академическэ театрай солистка, СССР-эй арадай артистка, РСФСР-эй Гүрэнэй шангай лауреат Ирина Петровна **Богачева,** Ленинградай гүрэнэй С. М. Кировэй нэрэмжэтэ оперо болон баледэй академическэ театрай солист, СССР-эй арадай артист, СССР-эй ба РСФСР-эй Гүрэнэй шангуудай лауреат Борис Тимофеевич **Штоколов,** Москонцертын солистка, РСФСР-эй габьяата артистка Валентина Васильевна **Толкунова** гэгшэдые Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум **Хүндэлэлэй грамотануудаар** шагнаба.

ТЭЖЭЭЛ БЭЛЭДХЭЛГЭ— БҮГЭДЫН ХЭРЭГ

ҮЗЭЛ СУРТАЛАЙ ТАЛААР ХАНГАЛГА

Нийтын малда тэжээл бэлэдхэлгэ хадаа мүнөөдэрэй шухалын шухала зорилго болоно. «Талха таряандал шэнгеэр малай тэжээлдэ хандаха» гэһэн уряал доро хүдөөгэй ажалшад хүдэлжэ байнхай. Табан жэлэй байгша ондо манай районой ажахынууд 55400 тонно бүдүүн тэжээл, тэрэ тоодо, 32500 тонно үбһэ, 11 мянган тонно сенаж, 41 мянган тонно силос, 2 мянган тонно витаминтай ногооной гурил бэлэдхэхэ түсэбтэй. Ерэхэ үбэлжэлгэдэ гүйсэд хүрэхэ тэжээл бэлэдхэжэ мал ажалай продукцинуудые үйлэдбэрилгээр ба гүрэндэ тушаалгаар социалис уялгануудаа дүүрэн бэелүүлхэ бүхы арга боломжотойбди.

Эмхидхэл һайнтайгаар тэжээл бэлэдхэлгые үнгэргэхэ тушаа асуудал районно партийна ажахын эдэбхитэдэй суглаан дээрэ зүбшэгдөө һэн. КПСС-эй райком малай тэжээл бэлэдхэлгын үедэ эмхидхэлэй, нийтэ-политическэ хүдэлмэрине шангадхаха хэмжээнүүдые абанхай.

Манай районой совхозуудта тэжээл бэлэдхэлгын 49 звенонууд хүдэлнэ. Анаагай, Хүрбын, Үдын совхозуудай хүдэлмэришэд үбһэ хуряалга дээрэ габшагай ажалаараа шалгарна.

КПСС-эй райкомой бюрогой, райсоведэй гүйсэдкомой тогтоолоор, июлиин 25-һаа августын 25 болотор тэжээл бэлэдхэлэй габшагай һара район соо соносхогдоо һэн. Партийна, совет, ажахын органууд хүн зониие үбһэ хуряалгада олоор хабаадуулхын тула ехэ хүдэлмэри ябуулна. Районой бүхы тосхон һууринуудай хүн зон, һурагшад, ажалай болон дайнай ветеранууд, пенсионернүүд, гэрэй эзэн эхэнэрнүүд бүдүүн ба шэмэтэ тэжээл бэлэдхэлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаадана.

Партийна организацинуудай хүдэлмэридэ тэжээл бэлэдхэлгые үзэл сурталай талаар хангалга онсо һуури эзэлдэг байна. Тиигэжэ хүмүүжүүлгын, нийтэ-политическэ хүдэлмэри ажалшадта ехэ нүлөө үзүүлдэг гээшэ. Совхозуудай, отделенинүүдэй, партийна нээмэл суглаанууд дээрэ «1984 оной тэжээл бэлэдхэлгые эмхидхэл һайнтайгаар үнгэргэхэ тушаа партийна эхин организациин коммунистнуудай зорилгонууд» гэһэн асуудал зүбшэн хэлсэгдээ.

Бүгэдэ арадай энэ хэрэгые нэн түрүүн коммунистнууд хүтэлөөрилхэ ёһотой ха юм. Манай тэжээл бэлэдхэлгын звенонуудта 9 партийна, 27 партийна-комсомолой ба 4 комсомол-залуушуулай бүлэгүүд, депутадуудай —10, арадай хиналтын — 15 постнууд хүдэлнэ. Богони болзор соо һайн шанартай тэжээл бэлэдхэжэ абахын түлөө үзэл-сурталай талаар хүдэлмэри 155 агитатор, политинформатор болон лекторнүүд ябуулна.

Парткомуудта үзэл сурталай хүдэлмэрилэгшэдэй үбһэшэдтэ ерэжэ, хөөрэлдөөнүүдые, лекцинүүдые үнгэргэхэ түсэб ба комплексно хангалгын графигууд баталагданхай. Социалис мүрысөөнэй дүримүүд, ажалай түлөөһэнэй, моральна болон материальна урмашуулгын гуримууд хараалагдаа.

Жэшээлхэдэ, Үдын совхоздо материальна ба моральна урмашуулгын гуримууд һайнаар бодомжологдоһон байна. Хэгдэһэн ажалай дүнгөөр түлөөһэн тодорхойлогдоно. Социалис мүрысөөнэй дүнгүүд табан хоног бүхэндэ соносхогдодог, «Сахилгаан», «Дайшалхы хуудаһанууд» гаргагдадаг байна.

Анаагай, Дээдэ-Тайлсын, Үдын совхозуудта тэжээл бэлэдхэгшэдэй булангууд шэмэглэгдэнхэй, тэндэнь социалис уялганууд, хүдэлмэриин түсэб, ажалай түлөөһэнэй дүримүүд бэшээтэй.

Июлиин 19-дэ «Тэжээл бэлэдхэлгэдэ — бүгэдын анхарал. Талха таряанда шэнгеэр малай тэжээлдэ хандаха» гэһэн темээр район соо нийтэ полит-үдэр үнгэргэгдөө. Тэндэ КПСС-эй райкомой 48 элидхэлшэд ба лекторнүүд хабаадаба. Тэдэнэр үбһэшэдэй звенонуудта, һүү һаалиин фермэнүүдтэ, хонишодой бригадануудта болон бусад үйлэдбэриин олон участогуудта хөөрэлдөөнүүдые, лекцинүүдые үнгэргөө.

Улаан-Үдын районой Оронгын сомоной ба Кабанскын районой Селенгинскын поселково Соведэй үүсхэлые дэмжэн, Хүрбын сомоной Соведэй ажалшад үбһэ хуряалгада олоороо хабаадаха тухай хандалга абаа. Хүдөө нютагта тэжээл бэлэдхэлгэһээ шухала ба харюусалгатай хэрэг мүнөө үедэ үгы гээшэ. Тиимэһээ хэншье энэ хэрэгһээ хулжаха ёһогүй.

Районоймнай совхозуудта промышленна предприятинууд, эмхи зургаанууд ехэ туһаламжа үзүүлнэ. Хүрбын леспромхозой, Хориин ой модоной ажахын хүдэлмэришэд энэ хэрэгтэ шалгараа.

КПСС-эй райкомой дэргэдэ пресс-центр бии болгогдожо, нийтэ-политическэ хүдэлмэри эмхидхэлгэдэ ехэ туһатай, социалис мүрысөөнэй дүн согсолно, плакадуудые, бюллетеньнүүдые гаргана. Мүнөө үедэ район соомнай гансахан тэжээл бэлэдхэлгэдэ 938 хүн хабаадана. Тэдэнэй эрилтэ хэрэглэмжэ хангалгын талаар соёлой байшангууд, клубууд, библиотекэнүүд ехэ үүргэтэй. Социалис мүрысөөнэй дүнгүүдые хүдэлмэришэдтэ мэдээсэхэ хэрэгтэ парткомуудай гаргадаг ханын газетэнүүд аша үрэтэй. Мүн «Шэнэ Үдэ» газетэдэ тэжээл бэлэдхэлэй ябаса саг үргэлжэ толилогдоно, районно радиодамжуулга хэгдэнэ. Район соо комплексно гуримаар үбһэшэдэй хэрэглэмжэ хангалгада райпогой, КБО-гой, районно больницын хүтэлбэрилэгшэд онсо анхарал хандуулна. Киногой хүдэлмэрилэгшэд олон газарта үбһэшэдтэ һонирхолтой фильмүүдые харуулдаг, үдэр бүхэндэ шэнэ газетэ, журналнууд асарагдадаг байна.

Тэжээл бэлэдхэлгэ хадаа айхабтар шухала хэрэг болоно. Эмхидхэлэй, хүмүүжүүлгын, ойлгууламжын хүдэлмэриин хэр зэргээр табигдаһанһаа энэ хэрэгэй дүлдыдаха байһаниинь элитэ. Тиимэһээ партийна организацинууд тэжээл бэлэдхэгшэдэй дунда нийтэ-политическэ хүдэлмэри улам эршэтэйгээр ябуулжа, урдаа табиһан зорилгонуудаа сүм дүүргэхэ ёһотой.

Н. ДОРЖИЕВА,
КПСС-эй Хориин райкомой пропаганда ба агитациин таһагые даагшын орлогшо.

ХОНИШОДОЙ ЭРМЭЛЗЭЛ

ЭРТЭ үглөөгүүр бороогой һүүлээр хүдөөдэ үнгэ бүриин сэсэг набша, үдхэнөөр ургаһан ногоон соогуур шүүдэр махан ябахадаа, ямар һайхан бэ. Эндэ тэндэ элдэб шубууд жэргэн дуулана. Хаанаб даа, тэрэ саана косилкын таршаганаха, хүнүүдэй хөөрэлдэхэ абяан үглөөнэй сууряанда элихэнээр соностохо юм. Тэрээн тээшэ шамдууханаар алхалбабди. Уданшьегүй бүлэг бургааһадые тойрохотоймнай сасуу, соорхой соохи үдхэн ногооое гурбан хүнэй гар хажууряар сабшажа байхань харагдаба. Эдэнэрэй һубарилдан, бэе бэеынгээ хойноһоо зэлэ татан ябахада урмашангүй байхаар аал? Наранда хара хүрин болотороо бэеэ шатааһан хоёр хүн түрүүлэн, бэшэндээ жэшээ харуулан, мүр гарган саашална. Тэдэнэрһээ холошье бэшэ нэлэнхы ехэ сабшалангай нэгэ захадань морин косилкаар набтаршаг бэетэй, нара һалхинда үлеэлгэжэ, хүри улаан шарайтай хүн техникээ ехэл шадамараар хүдэлгэжэ, ногоо сабшана. Тэрэнэй унагааһан ногооое харахада аяар саана хүрэтэр могойтон хабтайна. Мүн эндэ тэндэ бодхоогдоһон адар томо һуринууд тэбхылдэн урматайгаар жэрынэ. Үшөө саагуурнь голой эрье шадар жэрылгэн табиһан, хорёологдоотой һуринууд холоһоо тэбхылдэнэ. Тэрээнһээ наашаа нилээд олон бухалнууд. Эндэ холо бэшэ сабшагдаагүй ногоон сэсэг набшаяа надхуулан, һэбшээ һалхинда долгилон байха юм.

Эндэхи Уланай колхозой нэгэ сабшалан дээрэ Гомбо Дугарович Ринчиновэй даадаг звеногой коллектив манай ябаһан үдэр эршэ түгэсөөр хүдэлжэ байгаа һэн. Тэрэнэй хүтэлбэрилдэг звено ажахы дотороо эгээл багахан юм. Эндэ оройдоол 4 хүн хүдэлнэ. Эдэнэртэ нэгэ морин косилка, нэгэ морин тармуур, бухал түлхидэг түхеэрэлгэ үгтэнхэй. Звеное даагша өөрөө ажахын ахалагша хонишон. Энэ хүмнай наһаараа хэды залуушье һаа, ажал хэрэгээрээ колхоз дотороо яһала суутай болонхой. Гомбо Дугарович һүүлэй хэдэн жэлдэ отарынгаа зуун эхэ хонин бүриһөө 100-һаа дээшэ хурьга абаа, нооһо ехээр хайшалжа тушаагаа. Иигэжэ тэрэ жэл бүри продукци абаха түсэбөө үлүүлдэг байна. Ахалагша хонишон мүнөө хоёрдохи жэлээ өөрөө звено болоод, даалгагдаһан хонидтоо үбһэ тэжээл нөөсэлнэ. Тэрэнэй жэшээе ажахы дотор нэгэшье хонишон даб дээрээ дэмжээгүй байһандань халагламаар.

— Минии ударидадаг коллектив хэды бишыханшье һаа, урдаа табиһан зорилгоёо бэелүүлжэ шададаг. Нёдондо бидэ өөрынгөө хонидто яһала хүрэхөөр үбһэ, зелёнко нөөсэлөө һэмди. Колхозойнгоо хонишодто хабар болоходонь, зарим тэды туһалааб. Мүнөө жэлдэ манай звеногой гэшүүд аяар 600 центнер үбһэ бэлэдхэхэ түсэб урдаа табяад, тэрэнээ нэрэтэй солотойгоор бэелүүлхын түлөө оролдожо ябана. Бидэ бүхы ажалаа бар хүсөөрөө бүтээнэбди. Ехэнхи газарнуудайнгаа ногооое гар хажууряар унагаанабди, — гэжэ звеное даагша нүхэр Ринчинов хэлэнэ.

— Танай хэлэһэн дээрэһээ коллективтнай байгша ондо отарынгаа хонидто дүн хамта 600 центнер үбһэ һүрилхэ гээд ойлгооб. Мүнөө тэрэтнай хэр дүүргэгдэжэ байнаб? — гэжэ тэрээнһээ асуубаб.

— һүүлэй дүнгөөр коллективнай 250 центнер үбһэ нөөсэлэнхэй. Хараад үзыт. Энэ жэлдэ ургаса яһала һайн гаранхай. Тэрээндэ эдирхэхэ юумэн үгы. Гансал эмхитэйгээр, ажалаа зүбөөр эрхилбэл, бидэ даабаряа холо үлүүлхэ аргатайбди. һүүлэй үедэ һүнинь бороо орожо хононо, үдэрынь халуу шатаана. Энээниие балай һайн гэжэ һананагүйб. Бухыгөөрөө бэлэдхэһэн үбһэмнай үжэжэ эхилнэ аа гү гэжэ айдаг болонуойб. Ногооной талаар гомдолгүйб. Даб дээрэ энэ Сухая гэжэ газарай гектар бүриһөө дунда зэргээр 35—40 центнер хүрэтэр ургаса абтана. Энэ яһала эрхим дүн болоно, — гэжэ Гомбо Дугарович урматайгаар хөөрөө һэн.

Мүнөө тус звенодо ахалагша хонишоной нүхэр Наталья Гармаевна, хурьгашадаар хүдэлһэн Владимир Гармаевич Балаганов, Юрий Бадмаевич Еремеев гэгшэд хүдэлнэ.

— Эдэ нүхэдни хурьга абаха, тэжээл бэлэдхэхэ харюусалгатай хаһада гэр бүлөөрөө ерээд, хамһалсадаг юм. Тэдэнэрни мүнөө үхи хүүгэдөөрөө ерэнхэй. Минии үринэр байгаа ааб даа. Хамта дээрээ 17 үхибүүд тоологдоно. Эдэниие хилээмээр хангаха гээшэ ехэл бэрхэтэй болонхой. Мүнөө минии байһан зуһалан Баргажанһаа Улан ошоһон харгы дээрэ юм. Тэрээгээр үдэр бүхэндэ хилээмэ шэрэһэн тусхай автомашина манай нютаг ошодог. Тэрэниие харгыдань байлгажа, мүнгэеэ түлөөд, хилээмэ абажа болохогүй гээшэ гү гэһэн асуудалаар олон дахин районой партийна, совет, хүдөө ажахын органуудай хүтэлбэрилэгшэдтэ хандаа һэм. Теэд тэрэниие мни шиидхээдүй байһаар. Ушар имэһээ халуун ажалай үедэ мотоцикл унажа, колхозойнгоо түб һуурин ошоод, хилээмэ абахын түлөө үнэтэ сагаа миин баранаб. Энэ шухала асуудалые шиидхэхэ хэрэгтэ туһаламжа үзүүлыт,— гэжэ ахалагша хонишон зүрхөө үбдэнгөөр мэдүүлбэ.

Энэ асуудалые район дотороо шиидхэхээр гэжэ һанамаар. Тэжээл бэлэдхэхэ харюусалгатай хаһа соо звеное даагшын хилээмэнэй хойноһоо хахад үдэрөө һалгахадань хэн гэмтэйб? Тэрэниие КПСС-эй райкомой, райгүйсэдкомой шиидхэхэ байһандань батаар найдагдана.

— Танай даадаг звенодо хүнүүдые нэмэжэ үгэхэ гү?— гэжэ һурахадамни:

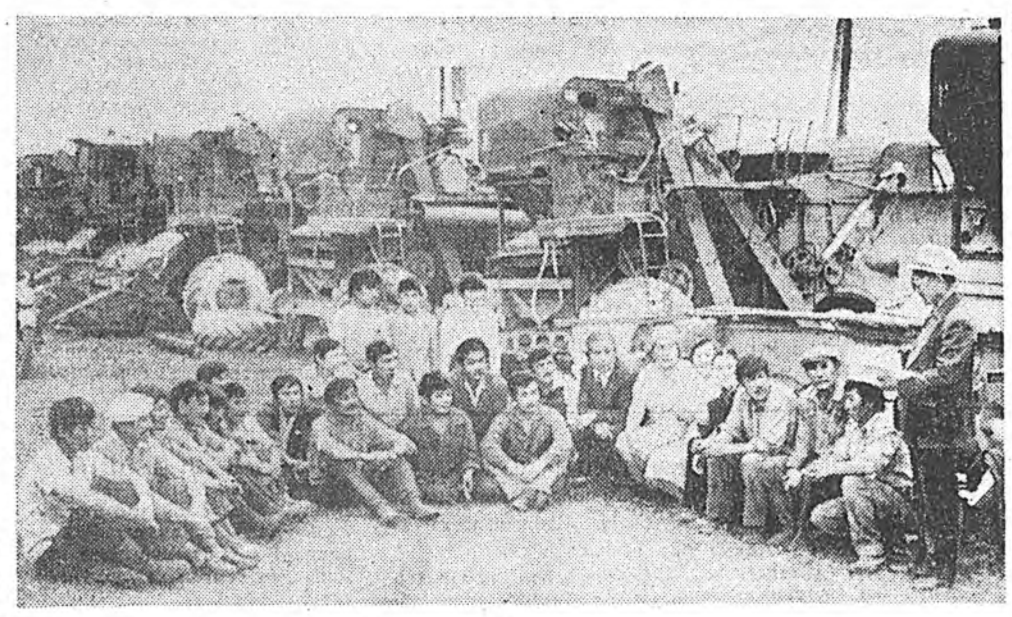
— Бидэнэртэ бэшэ зон ерэхэгүй. Иигээд лэ дүрбүүлэн хоёрдохи жэлээ хүдэлнэбди. Мүнөө жэлдэ шииг нойтоор элбэг байжа, ургаса харахада урмашамаар. Урда жэлнүүдтэ иимэ ногоон ургаагүй һэн. Ушар иимэһээ нарата үдэрэй час, минута бүхэниие зүбөөр хэрэглэн, эршэтэйгээр ажаллаха, үбһэнэй шанарыень дээшэлүүлэн шэмэ һайнтай, ехэ тэжээл нөөсэлхын тула оролдохобди. Манай коллектив хэды багаханшье һаа, гэшүүн бүхэмнай ажалша бэрхэ хүнүүд юм. Хэн хэниие нь илгаруулан онсо магтахабши даа. Бэе бэеынгээ үгэ дуулалсаад, ойлгосолдоод ябахадаа, үсөөн хүнүүд юушье бүтээжэ шадаха, бүхы юумэн эмхидхэлһээ эхитэй бшуу, — гэжэ Наталья Гармаевна хөөрэлдөөндэ оролсоно.

Эдэнэр косилкын ябажа шадахагүй газарайнгаа ногооое гар хажуураар сабшана. Иигэжэ бүхы ургасаяа абажа шадаагүй һаа, һанаһандаа хүрэхэгүйш. Тус звеногой гэшүүд хэды хура бороогой орожо һаад хэбэшье, һайн шанартай үбһэ нөөсэлхын түлөө нилээд шармайн хүдэлнэ.

— Энэ коллектив тухай онсолон хэлэхээр. Звеное даагша нүхэр Ринчинов ажалгүй байжа шадахагүй хүн. Тиимэл хадаа тэрээндэ ямаршье ажал даалгажа үгэбэл, заатагүй бэелүүлдэг юм. Эдэнэр хурьгадаа эхэһээнь һаял таһалаад, үбһэндөө ороо. Недели шахуу соо хүдэлжэ, 260 центнер үбһэ бэлэдхэхэдэнь, тэрэниие магтангүй байхаар аал?! Иимэл хүнүүднай ажахынгаа гол һалбариие саашадань хүгжөөлсэжэ ябана бшуу, — гэжэ хонишодой бригадын бригадир Владимир Ринчинович Эрдынеев ябаха дээрэмнай хэлээ һэн.

Гомбо Дугарович Ринчиновэй даадаг звеногой гэшүүд ажахы дотороо дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй дүнгөөр түрүүшүүлэй зэргэдэ гаража, мүнгэн шанда хүртэһэн байна. Эдэнэр Базар Шарушкинай хүтэлбэрилдэг коллективтэй мүрысэдэг юм. Тус звенонууд һүүлэй дүнгөөр ана мана мүрысэжэ, хоюулан магтаал хайрада хүртөө. Мүнөө энэ түрүү звеногой гэшүүд үбһэ тэжээл бэлэдхэлгээ үргэн дэлисэтэйгээр ябуулжа үргэлжэлһөөр.

Д. ДОНДОКОВ.
Баргажанай район.

Хурамхаанай районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой тарялан Баруун-Хүнтэйн тала дайдаар нэмжыдэг юм. Эндэ Элһэнэй тракторно-таряан ажалай бригада байрлана. Бригадир А. Е. Галсанов, инженер-технолог Б. Б. Маланов, группарторг М. Д. Бадмаев гэгшэдэй хүтэлбэрилдэг тус бригада 1983 оной таряа хуряалгын дүнгүүдээр РСФСР-эй Хүдөө ажахын министерствын Хүндэлэлэй грамотада, тусхай шанда хүртэһэн байна. Эдэ үдэрнүүдтэ эндэ хүдэлдэг 17 комбайнер даалгагдаһан техникээ заһабарилжа дүүргээд, таряа хуряалгадаа сүм орохоор бэлэн болонхой.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: колхозой парткомой секретарь Д. С. Аюшиев түрүү бригадынхидые таряа хуряалгын бригаданууд хоорондын социалис мүрысөөнэй гуримтай танилсуулжа байна.

Б. ГАДЬЯНОВАЙ фото.

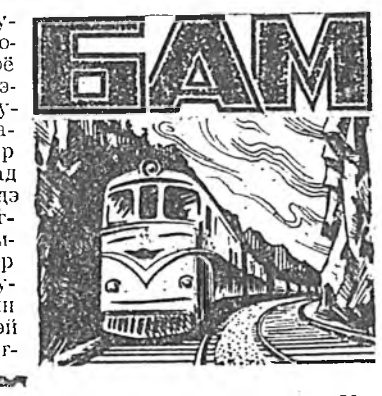
ОЛООР ҮДХЭГДЭНЭ

Анатолий Андреевич Бусоковой хүтэлбэрилдэг гахайн фермын коллектив республикын ажахынуудта үүлтэртэ поршоонхонуудые худалдаха жэлэйнгээ түсэбые болзорһоонь урид дүүргэбэ. Кабанскын районой Хандалын совхозой Шергинэй отделенидэ хүдэлдэг тус бригадын гэшүүд республикын колхоз, совхозуудта 460 толгой үүлтэртэ гахай наймаалһан байна.

Фермын гахай адуулагшад түсэбэй ёһоор 1200 поршоонхо абаха байгаа һаа, тэрэнээ 1928 толгойдо хүргэжэ, район доторoo дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ түрүү һуури эзэлбэ. Эдэнэр эмэ гахайнуудаа саг сооһь оросдо оруулһанай ашаар урдаа табигдаһан түсэбтэ даабаряа үлүүлэн дүүргэһэн байна.

Гахай адуулагшад гансашье түл түрэсэеэ олошоруулха бэшэ, мүн тушаагдаха шахамалнуудайнгаа шэгнүүрые сүүдхын туршада нилээд ехээр нэмээжэ шадана. Мүнөө эдэнэр 814 центнер гахайн тарган мяха гүрэндөө тушаагаад байна. Гахай адуулагшад Зоя Васильевна Калибина, Ирина Семеновна Соболева гэгшэд үндэр бүтээсэтэ ажалаараа бусадай дундаһаа онсо шалгарна.

Б. СОТНИЧ.

ГОРОДНАЙ ГОЁ БОЛОНО

ҮДЭР хоногой үнгэрхэ тума Северобайкальск городой түхэл шарай бүри гоё һайхан болоно. Байрын шэнэ гэрнүүд ашаглалгада тушаагдана. Саад, ясли, магазин, столовонууд, түмэр харгын вокзал болон бусад томо томо объектнүүд эндэ ербын бодожо байнхай. Байгша оной эхинһээ хойшо хамтадаа 194 байратай хоёр гэр, аптекэ ашаглалгада тушаагдаа. Тиихэдэ августын эсэс багаар 280 үхибүүдэй сад-ясли ашаглалгада тушаагдахаар хараалагданхай.

«Ленинград БАМстрой» гэжэ оньһожоруулагдамал колоннын барилгашад Северобайкальск городто байрын гэрнүүдые, саад, ясли, магазин, столово барихынгаа хажуугаар городой үйлсэнүүдые асфальтаар, түмэр, бетон хабтагайнуудаар хушажа, модо һуулгажа, болбосон түхэлтэй болгоно. Залуу мэргэжэлтэн П. З. Меерсоной хүтэлбэрилдэг 4-дэхи участогай хүдэлмэришэд городой талмай болон үйлсэнүүдые шэмэглэн гоёохо талаар ехэ хүдэлмэри хээ, хэнэшье, Тэдэнэр байгша оной эхинһээ хойшо үйлсэнүүдтэ 10 мянган модо һуулгаа. Эдэнэр городойнгоо түхэл шарайе шэмэглэхэ даабаряа хододоо үлүүлэн дүүргэнэ. Жэшээлхэдэ, энэ жэлдэ 392 мянган түхэригэй хүдэлмэри хэхэ аад, 500 мянган түхэригые ашаглаад байна.

— Жэлэй дүүрэтэр үшөө 150 мянган түхэригэй барилга хэгдэхэ. Городнай бүри гоё һайхан болохол байха. Ленинградай барилгашад социалис мүрысөөндэ тон эдэбхитэйгээр хабаадажа, даабаряа хододоо үлүүлдэг заншалтай. Байрын гэрнүүдые саг болзортонь ашаглалгада тушаадаг юм. Мастерска участогуудай, бригадануудай коллективүүд, хүдэлмэришэд бултадаа хаба шадалаа гамнангүйгөөр ажаллажа, хамтын хэрэгтэ хубитаяа оруулна. П. З. Меерсон, Л. М. Павлов, Л. В. Зарипова болон бусадай хүтэлбэрилдэг участогуудай, бригадануудай коллективүүд социалис мүрысөөндэ эрхимлэжэ, үнэтэ бэлэгүүдээр, мүнгэн шангаар ходол урмашуулагдажа байдаг.

Эдэ бригаданууд һаяшаг «ГлавЛенинградстрой» управлениин эрхимэй эрхим бригадануудай тоодо оролсобо.

Жэлэй дүүрэтэр 170 байратай үшөө нэгэ гэр ашаглалгада тушаахабди. Дотор талын хүдэлмэри, гэрэй хажуудахи үйлсэ, талмайнуудые болбосон түхэлтэй болгохо хүдэлмэри түлэг дундаа. Барилгашаднай үгэдөө хүрэхэл байха. Иигэжэ Ленинградай барилгашад БАМ-ай Буряадай участогай хүдэлмэришэдтэ үшөө нэгэ гэр тушаажа, тэдэниие баярлуулха зорилготой.

В. КАЗАКОВ,
«ЛенинградБАМстрой» колоннын хүдэлмэришэн.

Совет орон дотор

М. А. ШОЛОХОВОЙ НЭРЭ ОЛГОГДОБО

МОСКВА. Дэлхэйн арадуудай хэлэнүүд дээрэ хэблэгдэһэн Михаил Шолоховой зохёолнууд, совет литературын классик тухай хөөрэһэн фото-зурагууд ба бусад материалнууд, тэрэнэй гар табилгатай номууд Москвагай 109-дэхи библиотекэдэ нээгдэһэн выставкэдэ табигданхай. Гайхамшагта үйлэ хэрэгые угтуулан выставкэ нээгдэһэн байна. Августын 8-да тус библиотекэдэ агуу ехэ совет уран зохёолшын нэрэ олгогдоо юм.

Библиотекын жасада 170 мянганһаа дээшэ номууд тоологдодог. Эндэ уран зохёолшодтой уулзалганууд, уншагшадай конференцинүүд, лекцинүүд болон хөөрэлдөөнүүд үнгэргэгдэдэг һайн заншалтай. Библиотекэдэ уран зохёолшын дурасхаалта таһалга эмхидхэгдэхэ, эдир уншагшадай клуб байгуулагдаха юм.

Библиотекэдэ Михаил Александровичай нэрэ олголгодо зорюулагдаһан баярай суглаан дээрэ ниислэлэй партийна, совет, нийтын эмхинүүдэй түлөөлэгшэд үгэ хэлэһэн, Москвагай литераторнууд Шолоховтой уулзаһан тухайгаа хөөрэһэн байна

ҮХИБҮҮДЭЙ ЭБТЭЙ БҮЛЭ

КИРОВОКАН. (Армениин ССР). Байгал-Амарай түмэр замай эдир түлөөлэгшэдэй бүлэгые пионернүүдэй уласхоорондын «Армениин Артек» лагерь һаяхан хүлеэн абаба. Эндэ БАМ-ай барилгашадай үхибүүдые хуушанай ханинар мэтээр угтадаг. Тэдэнэр иишэ түрүүшынгээ жэл ерээ бэшэ. Тиихэдээ жэл бүхэндэ тэдэнэрэй отряд улам олошорно .

Ванадзорой үзэсхэлэн һайхан хабшал хүмэгтэ оршодог лагерь гушан жэл хүдэлжэ байнхай. Ороной 40-өөд хото городуудай һурагшад, Болгариһаа, Франциһаа ба бусад гүрэнүүдһээ ерэһэн тэдэнэй үетэн тус лагерьта амарһан байха юм.

Энэ зундаа «Армениин Артегтэ» 3 мянга шахуу үхибүүд амарха.

ЗАВОДҺОО БЭЛЭН ГАРАБА

ПАВЛОДАР. Эндэ баригдажа байһан нефть шанаржуулгын томо заводой түрүүшын ээлжээн болзорһоо жэлээр шахуу урид ашаглалгада тушаагдахаяа байна. Нефть илгахада үлэдэг үлэгдэлнүүдыень дууһан шанаржуулхын тула хоёр зуун тонныи багтаамжатай коксово камеранууд Волгоградһаа эндэ асарагдаа юм. Хоёр дабхар гэрэй шэнээн үндэртэй эдэ «капсулануудые» асархын тулада бүхэсоюзна «Спецавтотранспорт» гэжэ нэгэдэлэй автомобилистнүүд транспортна үзэгдөөгүй шухаг операци хэһэн байна. Тэрэниие угтажа абаһан барилгашад сэхэ «мөөрнүүд» дээрэһээ хабсаргаха хүдэлмэриеэ эхилбэ.

— Агрегадуудаа байра байрадань тодхоод, түрүүшынгээ продукци абаха болоторнай, нэгэ хэдыхэн лэ һара хэрэгтэй,— гэжэ заводой директор А. Белоусов хөөрэнэ.

Мантан томо камерануудые Казахстан асарха ямар зам шэлэхэб, хайшан гээд, ямар аргаар асархаб гэһэн асуудалнуудые Москва, Киев, Одессэ городуудай проектнэ институдуудай мэргэжэлтэд шиидхэһэн байха юм. Волгоградай «Нефтемаш» заводһоо абаашагдаха замынь хойто зүгэй далай, Обь, Иртыш мүрэнүүд дээгүүр байһан юм. Тэдэниие Павлодарай уһанай порт хүрэтэр абаашаха хүдэлмэринь бүхэли жэл соо үргэлжэлһэн. Энэ үе соонь барилгашад бүхы юумэеэ хэжэ үрдиһэн байна.

(ТАСС).

ГҮРЭНЭЙ ТҮСЭБ ЗААТАГҮЙ ДҮҮРГЭХЭ

Партиин XXVI съездын шиидхэбэринүүдые, оронойнгоо Эдеэ хоолой программые амжалтатайгаар бэелүүлхын түлөө республикымнай хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд хүсэл оролдолготойгоор ажаллана. Энэ жэлэй гурбан квартаалай дүнгөөр гүрэндэ 46000 тонно мяха, 113000 тонно һү, 2800 тонно нооһо (сэбэр утаһаарнь тоолоходо) 121000 мянган үндэгэ худалдаха түсэбтэй юм. Үнгэрһэн долоон һарын дүнгөөр 22460 тонно мяхан, 86028 тонно һүн, 579,2 тонно нооһон, 91072 мянган үндэгэн худалдагдаад байна.

Хүдөө ажахын продуктнуудые худалдаха хэлсээе Хяагтын, Хэжэнгын, Захааминай, Баргажанай, Зэдын, Түнхэнэй, Хурамхаанай, Мухар-Шэбэрэй, Ахын ба Хойто-Байгалай районуудай колхоз, совхозууд амжалтатайгаар бэелүүлнэ. Жэлһээ жэлдэ худалдагдан абтаһан продукциин шанар дээшэлнэ. Мүнөө үедэ нёдондохи энэ үеынхитэй сасуулбал, гүрэндэ тушаагдаһан үхэрэй дунда зэргын шэгнүүр 6 килограммаар нэмэжэ, 331 килограммда хүрөө. Гүрэндэ худалдагдаһан гахайнуудай дунда зэргын шэгнүүр 95 килограмм болоһон гэхэ гү, али нёдондонойхиһоо 9 килограммаар ехэ болоо. Жэлэй эхинһээ тушаагдаһан хониной дунда зэргын шэгнүүр 36 килограммда хүрөө, энэнь нёдондонойхиһоо 3 килограммаар үлүү юм. Зэдын, Хэжэнгын, Хяагтын районуудһаа шахан таргалуулагдаһан, хүндэ шэгнүүртэй гахайнууд тушаалгын пунктнуудта асарагдаһан байна.

Гэбэшье республикымнай ажахынууд гүрэндэ мяха худалдаха түрүүшын хахад жэлэй түсэб дүүргээгүй. Эндэ Кабанскын, Загарайн, Бэшүүрэй, Прибайкалиин районууд ехэ гээгдэлдэ оронхой. Жэшээнь, Кабанскын районой ажахынууд түсэбөө аяар 800 центнерээр дүүргэжэ шадаагүй. Тэдэнэй гүрэндэ худалдагдаһан малай дунда зэргын шэгнүүр оройдоол 329 килограмм болоһон байха юм. Энэнь нёдондоной энэ үеынхитэй жэшээлбэл 23 килограммаар бага болоно бшуу. Ушар юуб гэбэл, районой ажахынуудта мал шахан таргалуулгада анхарал хандуулагданагүй, гүрэнэй түсэбые саг болзортонь дүүргэхэ тухай хүтэлбэрилэгшэдтэ, мэргэжэлтэдтэ шанга эрилтэ табигданагүй. Тусхай талмай дээрэ мал шахан таргалуулха Хандалын совхозой малшадай дүй дүршэл район дотор дэлгэрүүлэгдэнэгүй.

«Байкальское» ОПХ-гай Захалтуси һууринай мал шахан таргалуулдаг талмай дээрэ 310—320 килограмм шэгнүүртэй 200-аад толгой залуу малай байбашье, энэ ажахын хүтэлбэрилэгшэд (директорынь И. Я. Макальский) оройдоол 180—200 килограмм шэгнүүртэй мал «Большереченский» совхоздо шахан таргалуулхыень тушааһан байха юм. Оймороой совхозой хүтэлбэрилэгшэд ажахыдань 350 килограммһаа дээшэ шэгнүүртэй малай байбашье, дунда зэргээр 308 килограмм шэгнүүртэй 31 толгой мал мяханай комбинадта асараа. Бага шэгнүүртэй дээрэһээ тэдэнэй 23 толгой мал ажахыдань бусаагдаха ушартай болоо. Эдэ жэшээнүүд дурсагдагша ажахын хүтэлбэрилэгшэдэй гүрэнэй түсэб дүүргэлгэдэ хангалтагүйгөөр хандаһыень гэршэлнэ ха юм.

Загарайн, Бэшүүрэй, Прибайкалиин районуудһаа тушаагдаһан гахайнуудай шэгнүүр тон бага. Хяагтын, Хориин, Загарайн, районуудай ажахынууд оройдоол 24—26 килограмм шэгнүүртэй хонидые тушааһан байна.

Зэдын, Яруунын, Хурамхаанай, Хориин районуудай колхоз, совхозуудта ажахы хоорондын хэрэглэмжэдэ мяхан ехээр гаргашалагдана.

«Птицепром» трестын ажахынууд гүрэндэ шубуунай мяха худалдаха түсэбөө дүүргээгүй. Мүн шубууд тушаалгын пунктда асарагдахадаа сорт сортоороо һайнаар илгагдадаггүй байха юм. Бэшүүрэй нугаһанай фабрикынхидай тушаахада, иимэ ушарнууд олоор тохёолдодог.

Гүрэндэ мяха худалдалгаар байгша оной гурбан кварталай түсэб амжалтатайгаар дүүргэхын тула гурбадахи квартал соо 16229 толгой эбэртэ бодо мал, 25500 гахай, 182,6 мянган хонин тушаагдаха ёһотой юм. Энэ малые һайнаар шахан таргалуулха гээшэ республикын малшадай шухала зорилго. Тиимэһээ ажахын хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд тэдэндэ үндэр бүтээсэтэ ажалай бүхы арга боломжонуудые хангаха ёһотой. Мүн байгша оной түсэб даабари яажа дүүргэгдэхэб, хэды мал шахан таргалуулагдахаар табигдахаб гэһэн асуудал ажахы бүхэндэ анхаралтайгаар шиидхэгдэхэ болоно. Мал шахан таргалуулга үдэр бүриин хиналтада байха ушартай.

Гадна мал гүрэндэ тушаалгые зүбөөр эмхидхэхэ тухай хэлэлтэй. Юуб гэбэл, олохон колхоз, совхозууд тушаалгын пунктда мал асархынгаа урид һайнаар шэнжэлэн харадаггүй, шэгнэдэггүй, сугтаа ябуулагдадаг документнүүдыень муугаар бэлдэдэг байха юм. Заримдаа Яруунын, Хориин, Зэдын, Сэлэнгын, Мухар-Шэбэрэй, Бэшүүрэй районуудһаа тусхай түхеэрэлгэгүй, түмэр кузовтай автомашинануудта мал ашагдажа ябуулагдана. Тиин харгыдаа тэдэнэй гэмтэхэ ушарнуудые усадхахын тула зохихо хэмжээнүүд ажахы бүхэндэ, абтаха ёһотой.

Республикымнай ажахынууд гүрэндэ һү худалдаха түсэб даабаринуудаа амжалтатайгаар дүүргэжэ ябана. Гэхэтэй хамта Яруунын, Кабанскын, Сэлэнгын, Баунтын районуудай колхоз, совхозууд энэ талаар гээгдэлтэй. Зарим районуудай үнеэдэй тоо олошорногүй. Эдэнэй тоодо Ярүүнын, Бэшүүрэй, Загарайн, Мухар-Шэбэрэй, Прибайкалиин, Улаан-Үдын районууд оролсоно. Баргажанай, Баунтын, Яруунын, Хяагтын, Ахын районуудта ажахы хоорондын хэрэглэмжэдэ һүн ехээр гаргашалагдаа. Жэшээнь, Зэдын районой Ториин адуу үсхэбэрилдэг завод гүрэндэ һү тушаахa түсэбөө дүүргээгүй юм. Гэбэшье тугал бүхэндэ уулгаха һүнэй хэмжээе 37 килограммаар нэмээһэн байна. Хэжэнгын районой «Первомайский» совхоздо тугалда уулгаха һүнэй хэмжээн 220 килограммһаа 280 килограмм хүрэтэр нэмээгдэһэн, тиихэдээ ахамад зоотехнигшье, ахамад ветврачшье энээн тухай мэдээгүй байха юм. Мүн эдэ ушарнууд тус районуудай хүдөө ажахын продуктнуудые бэлэдхэлэй ба шанарай талаар инспекциин хүдэлмэрилэгшэдэй анхарал татаагүйнь харатай.

Нёдондо жэлэйхитэй сасуулбал, тушаагдаһан һүнэй шанар нэгэ бага дээшэлээ. Улаан-Үдын, Прибайкалиин, Зэдын, Яруунын, Сэлэнгын, Хурамхаанай, Хяагтын районуудта нэгэдэхи сортоор худалдагдаһан һүнэй хэмжээн ехэ болгогдожо шадагдаа. Харин Баргажанай, Улаан-Үдын, Хэжэнгын, Яруунын районуудай ажахынуудһаа, муу шанартай һүн тушаагдаһаар. Энэ юунһээ болооб гэхэдэ, һүнэй фермэнүүд дээрэ ариг сэбэр сахигданагүй, һү хүргэдэг түхеэрэлгэнүүдынь муугаар хүдэлгэгдэнэ. Фермын хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэдтэ шанартай һү һааха талаар шанга эрилтэ табигданагүй.

Нёдондо жэлэйхитэй сасуулбал, һүнэй тоһолигынь 0,01 процентээр доошолоо. Баунтын, Хэжэнгын, Прибайкалиин, Мухар-Шэбэрэй районуудта олохон һүнэй лабораторинууд хүдэлнэгүй. һаалишадта ажалай түлбэри түлэгдэхэдөө һааһан һүнэйнь тоһолиг хараада абтанагүй, Улаан-Үдын һүнэй комбинадта, Хяагтын һүнэй заводуудта тушаагдаһан продукциин шанар доошолуулан тэмдэглэхэ ушарнууд үзэгдөө. Тоһоной заводуудай хүдэлмэри Мухар-Шэбэрэй, Хориин, Зэдын, Хэжэнгын, Бэшүүрэй районуудта саг үргэлжэ хинагдан шалгагданагүй.

Хүдөө ажахын продуктнуудые үйлэдбэрилэгдэжэ байһан газартань худалдан абтаха хүдэлмэри үргэдхэхэ хэрэг унжагайрһаар. Бэшүүрэй райондо энэ ажал эрхилэгдээгүй байха юм.

Тиимэһээ гүрэндэ һү тушааха хүдэлмэридэ ушарһан дутуу дунданuудые усадхажа, зунай бэлшээриин үедэ һү ехээр һаажа, түсэб даабаринуудаа дүүргэхээр бүхы хүсэеэ элсүүлхэ шухала.

Республикымнай шубуушад гүрэндэ үндэгэ тушааха хахад жэлэй түсэб дүүргэнхэй. Гэбэшье энэ жэлэй даабаринуудые дүүргэхын тула ехэ хүдэлмэри ябуулагдаха ёһотой. Энэ талаар «Птицепром» трест нэмэлтэ хэмжээнүүдые абажа байнхай. Шубуунай фабриканuудай хүдэлмэриие районой бэлэдхэлэй инспекциин хүдэлмэрилэгшэд ходо анхаржа байха уялгатай.

Республикын ажахынууд малай, ангай арһа тушааха хахад жэлэйнгээ түсэб дүүргэжэ шадаагүй. Ушар юуб гэбэл, энэ хэрэгтэ анхарал тон багаар хандуулагдана бшуу. Колхоз, совхозуудта, гурба гаран мянган малай арһан тушаагдангүйгөөр үлөө. Муугаар хадагалагдаһан дээрэһээ олон арһанай шанар бирагүй байшоо.

Малай арһа хүн зонһоо худалдажа абаха хэрэг һулаар эрхилэгдэнэ. Загарайн районой Шулуутай һууринда жэл хахадай туршада арһа худалдан абаха тушаалтад харагдаагүй гэжэ тон зүбөөр эндэхид бэшэһэн байха юм.

Мүнөө жэлдэ республикын бэлэдхэлэй организацинууд 1850 центнер жэмэс, 600 центнер һархяаг, 6500 центнер һамар суглуулжа гүрэндэ тушааха түсэбтэй. Энэ даабари дүүргэхын тула тэдэнэр дары хэмжээнүүдые абаха зэргэтэй.

Бүхы ажалай нарин нягтаар эмхидхэгдээд, гүрэнэй журамай жэншэдгүйгөөр сахигдаад байбал, хүдөө ажахын продукцинуудые гүрэндэ худалдагдаха 1984 оной түсэб бэелүүлэгдэхэ байһаниинь дамжаггүй.

Н. МИХАЙЛОВ,
Буряадай АССР-эй хүдөө ажахын продуктнуудые бэлэдхэхэ ба шанарай талаар гүрэнэй ахамад инспектор.

Уран зохёолой хуудаһан

ТҮРҮҮШЫН НОМ — ЕРЭЭДҮЙН ЗАМАЙ ЭХИН

БУРЯАДАЙ Уран зохёолшодой холбооной байгуулагдаһаар 50 жэлэй ой үнгэрэгшэ хабар тэмдэглэгдээ һэн. Энэ баярта ушартай тохёолдуулжа, ээлжээтэ юһэдэхи съездээ уран зохёолшод үнгэргөө һааб даа. Уран зохёолдо хабаатай гол шухала асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхын хажуугаар залуу зохёолшодтой ябуулагдадаг хүдэлмэри тушаа съезд дээрэ хөөрэлдөөн болоһон юм.

Юрэдөө, манай холбооной правлени болон партбюро залуушуултай холбоотой хэмжээ ябуулгануудые ходо үнгэргэжэ байдаг. Түрүүшын номой авторнуудтай уулзалга тэдэнэй нэгэниинь болоно гээшэ.

Уран бэлигтэниие саг соонь анжаржа, бэлиг шадабарииень дээшэлүүлхэ, хүн шанарайнь хүгжэхэ хэрэгтэ шадаха зэргээрээ туһалха, бэшэһэн зохёолнуудыень зүбшэн хэлсэжэ, болохотой һайнуудыень газетэдэ, журналнуудта толилуулха, амяарань ном болгон хэблүүлхэ талаар Уран зохёолшодой холбоон хэр угһаа хүдэлмэри ябуулжа байдаг. Зохёохы ажалтай залуушуултай ябуулагдаха хүдэлмэри тухай партиин ЦК-гай тогтоолой гараһанһаа хойшо энэ хүдэлмэри бүришье гүримтай болгогдоо.

Хэдэн жэл болоод лэ үнгэргэгдэжэ байдаг залуу уран зохёолшодой конференцинүүд дээрэ шэнэ-шэнэ бэлигтэн тодоржо, тэдэнэй зохёолнууд зүбшэн хэлсэгдээд, һайнуудынь ном болгогдохоор зууршалагдадаг юм. Жэшээлхэдэ, урдахи X, XI конференцинүүдтэ хабаадагшадай хэдэн хүн номуудтай болонхой, зарим нэгэниинь номоо гаргуулхаяа хүлеэжэ байна.

Ингэжэ 1972—1983 онуудай туршада залуу авторнуудай 80 гаран ном хэблэгдээ бшуу. Уран зохёолшын гуурһан дороһоо гаража, типографиин шэрээр барлагдамал ном болотороо—ямаршье зохёол ута зам гаталдаг. Хэды тиимэшье һаань, номой барлагдаад, уншагшадта хүрэһэн хойношье, ямархан юумэ болобо ааб гэжэ хамтааран зүбшэжэ, сэгнэжэ үзэдэг заншал бии юм. Тиигэжэ 2—3 жэл болоод лэ, энэ үе соо түрүүшынгээ ном гаргуулһан авторнууд Уран зохёолшодой холбоондо уригдажа, аха зохёолшодойнгоо, шүүмжэлэгшэдэй, үетэн нүхэдэйнгөө һанамжые, захяа заабаринуудые шагнадаг.

Энээнэй урда тээхи уулзалга 1980 оной эхиндэ болоһон, Сергей Бухаевай «Эгээн хужарламаар хүгжэм», Светлана Захаровагай «Түрүүшын бороонoй найр», Владимир Сыреновэй «Гуламтын ошон», Виктор Носковой «Макар Нелюбин — нохойн эзэн» гэһэн прозын номууд, Долгор Доржиевагай «Баргажанай долгин», Цыдып Цырендоржиевай «Энхэрэл», Батор Батоевой «Мүнгэн тоборюулга» гэһэн шүлэгэй согсолборинууд зүбшэн хэлсэгдээ, энэ уулзалга тухай телевиденеэр дамжуулга хэгдээ бэлэй.

Түрүүшын номуудые гаргуулжа урмашаад, эдэ жэлнүүдэй туршада яһала эдэбхитэйгээр хүдэлһэн Ц. Цырендоржиев «Шалсаанын хормойдо» гэжэ повестьнуудай ном, Д. Доржиева «Наран сэсэг» гэжэ поэмын, шүлэгүүдэй суглуулбари хэблүүлээ. С. Захарова, С. Бухаев, В. Сыренов шэнэ повестьнуудые бэшэнхэй. Жорж Юбухаев шүлэгэй хоёр ном энэ үе соо гаргуулба.

Үнгэрһэн гурбан жэлэй хугасаада республикымнай уншагшад шэнэ 14 нэрэтэй танилсаба. Энэ хадаа манай литературын үшөө ехэ нөөсэтэй байһые гэршэлнэ гээшэ ааб даа.

Уран зохёолшодой холбоондо һаяхан болоһон уулзалгада тэдэнэй долоониинь хабаадалсаа. Буряадай АССР-эй Уран зохёолшодой холбооной правлениин түрүүлэгшэ Н. Г. Дамдинов уулзалгые нээхэ зуураа, КПСС-эй ЦК-гай июниин ба декабриин (1983 он) Пленумуудэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ талаар соёл сурталай ажал ябуулагшадай, тэрэ тоодо уран зохёолшодой урда табигдаһан ехэ зорилгонууд тухай хэлэһэн байна.

Удаань түрүүшын номой авторнуудта удаа дараалан үгэ үгтэжэ, тэдэнэй зохёохы ажал, бэлиг тухай уран зохёолшод һанамжаа, зүбшэл заабаряа үгэһэн байна. Тиигэжэ Хэжэнгын районой Хөөрхэ нютагта киномеханигаар үнинэй хүдэлдэг, РСФСР-эй эрхим киномеханигуудай нэгэн, поэт Дансаран Доржогутабайн «Бугын дуунай үе» гэжэ шүлэгүүдэй ном тухай Буряадай АССР-эй арадай поэт Цырен-Дулма Дондокова, Социалис Ажалай Герой Цокто Номтоев гэгшэд үгэ хэлэхэдээ, арадай аман зохёолһоо һабагшаган, уян нугархай шүлэгүүдыень һайшааһан байна.

— Мүнөө үеын буряад залуу поэзидэ Эрдэни Дугаровай хоолой танигдахаар эли болонхой. Өөрөө барилгашан хадаа өөрын темэтэй, өөрын бэшэхэ маягтай поэт, — гэжэ тэрээн тухай үгэ хэлэһэн Ч-Р. Намжилов тэмдэглэбэ. Поэдүүд А. Бадаев, А. Ангархаев тэрэниие нэгэн дуугаар дэмжэбэ. Нээрээшье, Э. Дугаров, Хори нютагтаа барилгашанаар хүдэлжэ ябахадаа, шүлэг зохеолнуудтаа зүрхэеэ үгэжэ, тон эдэбхитэйгээр бэшэжэ, байдаг юм. Мүнөө тэрэнэй «Хүүгэд бидэ барандаа» гэжэ хоёрдохи ном хэблэлһээ гаранхай. Поэт үшөө гурбадахи номоо бэлдээд асараа бшуу.

Ага нютагһаа ерэпэн Батажаргал Гармажапов баһал эдэбхитэйгээр, хамсыгаа шуужа, уран зохёол худар шармайгшадай нэгэн юм. Нютагайнгаа радиодо хүдэлжэ байгаад, Москвагай Литинститут заочноор дүүргээ. «Шэнэ үльгэр» гэжэ түрүүшынь ном буряад хүүгэдтэ һайн бэлэг боложо үгөө гэжэ уулзалга дээрэ тэмдэглэгдээ.

Сэлэнгын ЦКК-гай «Призыв» гэжэ олон хэһэгээр гарадаг газетын редактор Любовь Зубенкын «Би эндэ ажаһуунаб» гэһэн шүлэгүүдэй суглуулбари тушаа поэт Баир Дугаров гүнзэгы шэнжэлэл хэбэ. Мүн түрүүшын номой автор Эрдэни Бальжинимаевай «Сагай хуудаһан» гэһэн суглуулбари тухай Цокто Номтоев тон дэлгэрэнгыгээр хөөрэжэ, һайн талыень тэмдэглээ. Тус ном хадаа шүүмжэлхы шэглэлтэй статьянуудые нэгэдүүлһэн суглуулбари мүн.

«Коммунизмын туяа» гэжэ газетын редактор, залуу поэт Иван Игумновай «Бага наһанай дурасхаал» гэһэн ном тухай А. Щитов, Ь. Липатов гэгшэд, журналист Галина Базаржапоавагай «Эхын энхэрэл» гэһэн шүлэгэй суглуулбари тухай Г. Дашабылов һанамжа хүсэлөө хэлэбэд.

Аха нүхэдэй дэмжэһэн, магтаһаншье, шүүмжэлэн һатад хэлэһэншье үгэнүүд залуу авторнуудта сэнтэй байһаниинь арсашагүй. Гадна телевиденеэр, радиогоор тэдэнэй зохёохы ажал тухай хөөрэжэ, газетэнүүдэй хуудаһануудта шүлэгүүдыень, зохёолнуудыень дурадхажа гаргуулдаг байһамнай гүнзэгы удхатай. Литература хадаа бүгэдэ ниитын хэрэг гэжэ ойлгоод, өөһэдынгөө бэшэжэ байһан юумэндэ харюусалга ехэтэйгээр хандаха, үе сагайнгаа гол шухала асуудалнуудые удхалан харуулха гээшэ залуу бэшээшэдэй һэн түрүүшын зорилго болоно. СССР-эй Уран зохёолшодой холбооной правлениин ба ВЛКСМ-эй ЦК-гай үүсхэлээр һаяхан Москвада зарлагдаһан Залуу уран зохёолшодой бүхэсоюзна зүблөөн дээрэ мүн лэ энээн тушаа хэлсэлгэн болоо. Тэрэ зүблөөндэ манай зургаан залуушуулай хабаадалга хадаа манай залуу литературые үндэрөөр сэгнэһэн ушар болоно гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Түрүүшын ном — ехэ замай эхин! Саашанхи замынь залуу зохёолшодой өөһэдынь түрэлхиин бэлигһээ, хүсэл оролдолгоһоо, ажаллаха хабаһаа, тэсэбэриһээ дулдыдаха юм.

Л. ТАПХАЕВ,
Буряадай АССР-эй Уран зохёолшодой холбооной литературна консультант.

Эрдэни ДУГАРОВ

БУРАЗДАА ТУХАЙ ДУУН

Хирхаг бураздаа татагдаа!
Хирэһэндэл трактор зуг татаа.

Тоһон тооһон соо хүбүүн
Томоотойгоор адха шорой абаад,
Алтанһаа үлүү һайхашаагаа.
Хүбүүн газарай татасада абтаһандал,
Хүдэр хүлнүүдээрээ хүрьһэндэ шаагдаа.

Хүсэ шадал нэмэхээ һанаһандал,
Газараа эльгэдэжэ, налайн хэбтээд,
Агуу баатартал харагдаа.

Газарай дулаахан жэн мэдэрхэдэнь,
Гараар үнжэгэн ахэнь һанагдаа...

Бураздаа-долгидой үлгыдэхэдэнь,
Баяртай һанаандань тарлалан халюураад,
Алтан орооһоор адхараа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Түрүүшын номой авторнууд Буряадай уран зохёолшодой съездэ анха түрүүнээ хабаадаһан (зүүн гарһаа) Иван Игумнов, Галина Базаржапова, Баяр Жигмытов, Жорж Юбухаев гэгшэд.

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото.

ГУЛАМТЫН ҮЛЬГЭР

(УЯНГАТА ҮГҮҮЛЭЛ)

Зуһалангай ошотон носоһон гуламтын хажууда гартаа ганар томо гаапа бариһан төөдэйм буряад янзаар заонлан һуунхан. Хажуудань би — оорсогорхон, борохон басаган сомсойнхойб. Магад, эгээл нимэ үдэшэнүүдэй нэгэндэ дэлхэй дээрэ хүн байһанаа эгээл түрүүшынхиеэ мэдэрээ һэн гүб? Хонгёо задарюун аад, хорогүй шанга дуутай төөдэйноо айдаггүйшье һаа, түбэгшөөдэг һэм. Тиимэһээл бодоод, һарсаганаад гүйхыем хориходонь, нилээд дууламгай бэлэйб. Гэбэшье заримдаа һүрэхэ, харайха дуран, ямаршье хорхой досоохинец гэжэгэнүүлээдхихэ, теэд нимэ һэдэлгын удаа хатуу шанга балсантай гарнууд хам шүүрээд, хажуудаа лабхайса һуулгажархиха. «Гал гуламтадаа хани боложо һура. Бүхэли һаһа наһалха гүош», — гээд, төөдэй зааха.

Теэд гансал зууха тээшэ шэртээд һууха арга бишыхан минии досоо нэгэтэ барагдажа, толгойгоо хнисайлгаад, шэллэгдэһэн шагаабари-үрхэ өөдэ үлыбэб. Тэндэ... үнөөхил галин дүлэтэн носожо, уянһаа хадуурхаяа һанаһан зээрдэ мориндол бушаганажа байба. Сэдьхэлээ ехээр хүдэлгэһэндөө, «Төөдэй!» гэжэ хамсыень татаад, ами абаһанай удаа: «Харыт, шагаабари дээрэмнай хэн гал түлижэрхөо гээшэб? Баяр абга алтай?» — гээб. Иимэ юумэ огто хүлеэгээгүй төөдэйм ехэл ганхангяар нам тээшэ хараба. «Хүүхэмни, мининнгээ заяагаар түрөө ёһотойш. Тиимэ. Баяр абгашни гуламтаяа дэгжээжэ һууна. Алтамни, Баярни, даиида нүгшөөгүйш, эхэдээ эрьежэ ерээха юмши. Хайрата үримни, энээхэн ашамни шамайем тэхэрюулбэ ха юм», — гэжэ уйлан һагад хэлээд, духыем таалажа, нарнихан шордогор гэзэгэнүүдыем эльбэбэ.

Ингэжэ хүбүүгээ даиида алдаһан эхэ табатайхан аша басаган хоёр сэдьхэлээ нинлүүлжэ, аяар холын фронтһоо бусажа ерээгүй Баяр абга тухай дурасхаалай үдэшэнүүд һубарна һэн. Үдэрынь хэды наадажа эсэһэншье һаа, үдэшынгөө үльгэртэ заатагүй саг болзортоо ерэдэг һэм. Наадандаа дашууржа, үглөөнһөө үдэшэ болотор үлгэн дэлхэйе соносожо ябаһан ой бодото ажабайдалай гасалан ядаралые хаанаһаа мэдэхэ бэлэй бдо? Тиимэһээл өөрынгөө һуурида һуун сасуу, үрхынгөө «айлһан» тээшэ харасаяа залажа, «харатан муухай харин дайсадые» һамна сохиһон баатар зоригто Баяр абга тухай хөөрөөнүүдые эсэлтэгүй шагнагша һэм. Мундуу шииhраг, үргэн сээжэтэй, гартаа һэлмэ далайһан гү, али буу бариһан, батаар гэшхэлһэн хүн нюдэнэйм урда харагдаха.

«Басаганиинь эсэгээ һажааһан, нимэл түнтэгэр магнайтай, урин тунгалаг нюдэтэй. Амиды Баяр. Ажалшыень абаһыень ямар гээшии...» гэжэ байгаад нютаг зоной эгэшэ тухайм хэлсэхэдэнь, тэрэнээ дахажа һаладагүй бэлэйб. «Би юугээр дутааб? Баяр абгада адли гэжэ хүн хэлсэһэй» гэһэн найдалтайгаар, хони, ямаа шордойсо туулсаҗа, оролдогшо һэм. Төөдэйнгөө үргэн гэгшын дэлисэтэй мүр гаргаад, үбһэ сабшан сашалхадань: «Ай даа, төөдэймни ямаршье дайсание бутаруулжархиха хүсэтэй», — гэжэ һанагша бэлэйб. Хэдэн нимэ мүр гаргаһанай удаа ороохотон айраг асарһан намдаа дүтэлжэ: «Хэзээш хажуурыем халаха хүн болохоош даа? Баяр абгаһаа дутуугүйл байха ёһотойш», — гэжэ айрагаа гудамхиха зуураа хэлээ һэн. Удаань напаяа гүйсэхэдөө, хурса хажуурай хүсэ мэдүүлэн, хагда ногоо узууранрць хюһаһантай өөрэгүй хирган саошадаг болоо һэм.

Эдэ бүхы оролдолгодомни наһан соогоо минии харана үзөөгүй Баяр абгын нүлөөн ехэ һэн. «Энэ ушарта Баярнай нигээд хэлэхэ һэн», «Баярнай нигээд хэхэ һэн» гэһэн үгэнүүдые ото шагнажа өөдөө болоо ха юмбиб.

Төөдэй мэтэ эхэнүүдэй үри хүүгэдые үрэбхин абаһан үхэлтэ дайнай гэмээр ондоошье гэр бүлэнүүдтэ зуухын дэргэдэхи онтохон зохёогдодог, үрхэ-шагаабари дээгүүрхи үльгэр түүрээгдэдэг байгаа ёһотой. Элүүр энхэ, хүсэн түгэс үримни эльгэн нютагаа харангүй, харнин этэгээдүүдэн гарһаа харанхалан унаба гэһэн бодолтой эбсэхэ Эхые энэ дэлхэйдэ олохогүйт. Эгээл тиимэһээ минии зохёоһон гуламтын үльгэр төөдэйдэм Эхын найдал тэхэрюулээ һэн гү?

Г. БАЗАРЖАПОВА.

БАСНИ

Элбэг МАНЗАРОВ

ТҮШЭЛГЭ

Тухэл шарайгаараа
тиимэшэг,
Түгэлдэр ухаагаараа
баларшаг.
Түшэлгэтэй нэгэ стул
Табигдаба
кабинедые даагшаар,
Түбхинэжэ һууханаань
түрүүн,
Түерөө хэбэ кабинедтээ,
Түргэн түрэл түрхэмүүдээ
Тойруулан табиба
хажуудаа.
Хуушанай шэрээ, тагууд
Холдообхо худар түригдөө.
Тушаалһаа гараһан
Табуреткэ
Түлөөлэгшын нэгэ
үүргые
Тушаажа үгэхэ аа гү
гээд,
Түбшэн зандаал хүлеэбэ.
Түшэлгэтэй стул түглыжэ,
Түхэреэн нюдэнүүдээ
эрилзүүлбэ:
—Та үшөө эндэ гүт?
Түбэг тойбо татааша,
Тонил түргэн эндэһээ,—
гээд
Түлхижэ гаргаба
газаашань,
Хүүргүй табуреткэ
Хэрэлдэншьегүй
гаража ошоо.
Һараһаа үлэжэ байхада,
Һуладаһан шүрэбтэй
стул тушаа
Һураг зугаа таращаба.
Түшэлгэнь эбдэрээ
гэлдээд,
Табуреткые һөөргэнь
табиба.
Түшэлгэдөө
найдаһан стул
Түлеэн болгогдобо
гэлсээ һэн.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: залуу поэт А. Улзытуев уран зохёолшо Ц. Галановта шүлэгүүдээ харуулна.

НАҺАНАЙНГАА ХЭШЭЭЛДЭ ХҮРТӨӨБДИ

ЗҮБЛӨӨНДЭ ХАБААДАГШЫН ДЭБТЭРҺЭЭ

ЗАЛУУ уран зохёолшодой бүхэсоюзна VIII зүблөөн... 1984 оной май һарын хорёодоор Москвада зарлагдаһан энэ зүблөөн олоной сэдьхэлдэ мартагдашагүйгөөр хадуугдаа. Энэ зүблөөн тухай түози газетэнүүдтэ дэлгэрэнгыгээр толилогдоһон байха. Тиимэһээ бидэ болоһон бүхы үйлэ хэрэгүүд тухай би бэшэхэ гээшэгүйб, имагтал өөрынгөө сэдьхэлдэ хадуугдаһан юумэн тушаа хөөрэхэ зорилготойб.

СССР-эй Уран зохёолшодой холбооной правлениин нэгэдэхи секретарь Г. М. Марков зүблөөе нээжэ, оролтын үгэ хэлээ һааб даа. Тэрэнэй хэлэһэн эдэ үгэнүүд илангаяа хүсөөр хадуугдаа:

— Манай бүхы олонациональна совет литература хадаа тон лэ бэлиг түгэлдэр юм... Ингэжэ хэлэхэдээ, манай дутуу дунда юумэнүүд, андуу эндүү үгы гэхээ һанагдаагүй. Бидэ тэдээниие харанабди, мэдэрнэбди, тиимэһээ совет литературын бүгэдэ арадай дунда хурсаар зэдэлэлгые бүри дээшэнь үргэхын тула ахалагша үеыншье уран зохёолшод, мүнөөдэршье литературада орожо ерэгшэд — хамтадаа ажаллаха ёһотойбди...

ВЛКСМ-эй ЦК-гай нэгэдэхи секретарь В. М. Мишинэй «Залуу уран зохёолшод ба коммунис байгуулалтын үеын баатаршалга» гэһэн элидхэл һонирхогдоо һэн. Мүнөөдэрэй залуу геройнуудые магтан дуулаха гээшэ бидэнэй — залуу бэшээшэдэй нангин зорилго гэжэ ойлгогдоо. Залуу авторнуудтай ямар хүдэлмэриин ябуулагдадаг тушаа «Молодая гвардия» хэблэлэй директор В. И. Десятерик хөөрэжэ үгөө. Тиихэдээ бидэнэй хамта зүблөөндэ хабаадажа байгшадай дундаһаа олон нэрые дурдаһан байна.

«Олонациональна совет литературын хүгжэлтын ба залуу уран зохёолшодой ажабайдалда эдэбхитэй хабаадалые бүрилдүүлгын гол шухала асуудалнууд» гэһэн элидхэлые СССР-эй Уран зохёолшодой холбооной правлениин секретарь Ф. Ф. Кузнецов хээ.

— Мүнөөдэр дэлхэй дээрэ тон орео үйлэ хэрэгүүд боложо байна. Ямаршье хүнэй һаа амархан байхын аргагүй саг ерээ. Үзэл сурталай талаар мүнөө үеын тэмсэл түлэй хэлэхэдээ, имагтал үзэл сурталай тушаа бэшэ, харин сэдьхэл бодол, һэшхэл, хүнэй философи, түүхын философи мэтын хэмжээнэй хөөрэлдөөн болохо ёһотой. Иимэ үе сагта манай ороной, манай обществын, манай интеллигенциин, манай арад зоной ээм дээрэ тохогдоһон агууехэ түүхэтэ харюусалгые бидэ мэдэрхэ ёһотойбди, — гэжэ нүхэр Кузнецовой хэлээшые бидэ халуунаар дэмжээбди.

Үшөө нэгэ элидхэл хадуугдаа һэн. КПСС-эй ЦК-гай Ниитын эрдэмүүдэй академиин кафедрые даагша, философиин эрдэмэй доктор, профессор Ю. А. Лукин «КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүд ба һүүлдэнь болоһон КПСС-эй ЦК-гай Пленумүүдэй тогтоолнууд соо олонациональна совет искусствын үмэнэ табигдаһан зорилгонууд» гэһэн элидхэл хэһэн байгаа. Үзэл сурталай талаар тэмсэлэй шухала зорилгонууд тушаа элидхэл соо хэлэгдээ. Илангаяа залуу уран зохеолшодто хабаатай зүйлнүүд тушаа элидхэлшэ дэлгэрэнгыгээр тогтоо һэн.

Тиихэдэ «КПСС-эй ЦК-гай апрелиин (1984 он) Пленумэй шиидхэбэриин ёһоор, һургуулиие хубилган шэнэлэлгые бэелүүлгын гол замууд» гэһэн элидхэлые СССР-эй Педагогическа науканууддай академиин президент М. И. Кондаков хэжэ, мүн лэ бүгэдые һонирхуулһан байна. Гуурһа баридаг, бэшэдэг, уран зохёолшод болохо һанаатай ябаһан зон хадаа һургуулида литература заалгые эрид һайжаруулха тушаа асуудалые тэрэ элидхэл сооһоо һайшааһамнай ойлгосотой. Юуб гэхэдэ, ерээдүйн литератор, ерээдүйн бэрхэ уншагшад һургуулиин һандалиһаа эхилжэ бүрилдэдэг ха юм. Тиимэһээ литературын эрхим ёһо заншалые һурагшадта ойлгуулжа, зохёохы мэдэрэлтэйгээр хүмүүжүүлхэ гээшэ багшын гол зорилго болоно бшуу.

Гурбан үдэрэй туршада поэзиин 14 семинар хүдэлөө. Үглөөнһөө эхилээд, үдэшэ болотор бэе бэеынгээ зохёолнуудые зүбшэн хэлсэдэг, аха заха мэдээжэ уран зохёолшодой хэшээл һургаалнуудые шагнадаг байгаабди. Манһаа ошогшод барандаа ондо ондоо семинарта ябаа. Ж. Юбухаев, Э. Дугаров гэгшэд өөһэд өөһэдынгөө семинарай хүдэлмэри тухай «Буряадай залуушуулай» хуудаһанда хөөрөө.

Виктор Носковой шэнэ повестиие С. Шуртаковой семинарта дэлгэрэнгыгээр шэнжэлээ юм аабза. М. Горькиин нэрэмжэтэ Литературна институдта ерэжэ, өөрынь семинарта һурахыень В. Носковые С. Шуртаков уриһан байгаа һэн.

Нютагаймнай үшөө хоёр хүбүүд — Анатолий Байбородин, (Яруунын, мүнөө Эрхүүдэ ажаһуудаг), Сергей Щербаков (Мухар-Шэбэрэй, «Литературная Россия» газетын корреспондент) гэгшэд бүхэсоюзна зүблөөндэ хабаадаа. А. Байбородинай Ярууна тухай бэшэһэн «Хуушан сабшалан» гэһэн ном нёдондо Эрхүүдэ хэблэгдэһэн юм. Тиихэдэ С. Щербаков Москвагай залуушуулай уран зохёолшодой зүблөөндэ хабаадажа, тэндэһээ зууршалагдан, бүхэсоюзна хуралдаанда хабаадаа.

Роберт Иванович Рождественский, Марат Васильевич Тарасов (Петрозаводск хотын), Петр Захарович Вегин гэгшэдэй хүтэлбэрилһэн семинар дээрэ минии шүлэгүүд зүбшэн хэлсэгдээ. Семинарай хүдэлмэри ехэ эмхитэй, зохёохы ажалай ольһотой байгаа.

Вышний Волочек гэжэ нютагһаа ерэһэн Владимир Соловьев эгээл түрүүлэн шүлэгүүдээ уншаа. Шүлэгүүдынь яһала шангаар шүүмжэлэгдээ. Гэбэшье хэдыхэн хоноод, ЗИЛ-эй хүдэлмэришэдтэй болоһон уулзалга дээрэ яһала һайн шүлэг уншаа һэн. Удаань Белоруссиһаа ерэһэн поэт Леонид Голубевич үгэ абаба. Оршуулагдаһан шүлэгүүдынь муу байгаад, түрэл хэлэн дээрээ уншахыень дурадхагдаа. Тиигэн гэхэдэнь, «Молодая гвардия» хэблэлэй 16-дахи дабхарта (хэблэлэй ордон соо семинарнууд болоо юм) Белоруссиин ёһотой поэзи, Янка Купалын ёһо заншалай шэнэ үргэлжэлэл элеэр соностоо. 29-тэй грузин поэт, кандидатска диссертацияа хамгаалаад, дэлхэйн поэзиин манлай тухай асуудал шэнжэлээд, саашадаа доктор болохоор зүдхэжэ ябаһан Михаил Курдиани сагаан шүлэгүүдые гэхэ гү, али верлибрнүүдые түрэл хэлэн дээрээ уншаа һэн. Илангаяа «Мүлхихэ гэжэ түрэһэшүүл ниидэжэ шадахагүй», «...Дээгүүрнай ниидэжэ ябагша эрбээхэй хорхой байхадаа» гэһэн шүлэгүүдэйнь уг удха хадуугдаа.

Тюмениин Александр Рахвалов, Тулаһаа ерэһэн 34-тэй инженер-программист Валерий Севастьянов, Москвагай университедэй аспирант Елена Пучкова, Челябинскын 27-той хүдэлмэришэн Виталий Кальпиди, П. Лумумбын нэрэмжэтэ университедэй багша Сергей Преображенский, БАМ тухай поэмээ «Звезда» журналда барлуулһан Сергей Дроздов, Москвагай пединститут дүүргэжэ байһан Вероника Долина, Литинститудта мэдээжэ совет поэт Е. Долматовскиин семинарта ябадаг студент Владимир Кожемякин, Симферополиин Александр Загорулько, Новосибирскын Валерий Малышев, Архангельскда багшалжа байдаг Ирина Котомцева болон бусадай шүлэгүүд һонин байгаа. Эдэнэй зариманиинь номуудаа гү, али журналнуудта зохёолнуудаа гаргуулһан нүхэд юм. Илангаяа Вероника Долина өөрынгөө шүлэгүүдые гитарын аялга доро дуулажа, бидэниие һонирхуулаа. Тэрэнэй дуунуудые миндаһан дээрэ бэшүүлжэ, грампластинка болгохые дурадхаха гэжэ семинарай хүтэлбэрилэгшэд һанамжалба. Мүн баһа Ирина Котомцевагай шүлэгүүд мүн лэ дуун шэнгинүүд. Һаяхан тэрэнэй дуунуудые «Юность» радиостанци дамжуулаа.

СССР-эй Уран зохёолшодой холбооной гэшүүд болоһон нүхэдшье бидэнэй дунда бии байгаа. Тэдэ хэд бэ гэбэл, Арменихэ ерэһэн поэт, гурбан номой автор, «Хабчр» гэжэ залуушуулай журналай редактор Гукас Сирунян, адыгей поэт, дүрбэн номтой Каплян Кесебежев (Майкоп хото) гэгшэд болоно.

Гадна «Баясхалан» гэжэ түрүүшынгээ номые хэблүүлһэн, башкир поэтесса Эльмира Сэсэнбаева мүн лэ сүлөөтэ түхэлэй шүлэгүүдые бэшэдэг байна.

Ород хэлэн дээрэ бэшэдэг залуу грузин поэт Симон Осиашвилиин хуби заяан намда дүтэ шэнгеэр һанагдаа һэн. Мүнөө үедэ совет литературада шэнэ һалаа бии боложо байна ха юм. Тэрэ юун гээшэб гэбэл, национальна авторнуудай дунда ородоор бэшэдэг нүхэд олошороо. СССР-эй арадуудай соёл болбосоролой нэгэдэлэй бодото шэнжэ, оронoймнай арадуудай диалектическэ хүгжэлтын үрэ дүн гэжэ энэ үзэгдэл сэгнэгдэнэ.

Минии «Һарын шүүдэр» гэжэ согсолборие семинарай хүтэлбэрилэгшэд яһала һайшаагаа.

Юрэдөө, семинарай хүдэлмэри бидэндэ ехэ һургуули боложо үгөө. Олон нүхэдтэй танилсагдаа. Хэдэхэн жэлэй үнгэрхэдэ, эдэ нүхэдэйм нэрэ орон доторoo шангаар соностохо бээз, номуудыень баяртайгаар худалдажа абаха бээзб, журналнуудта, газетэнүүдтэ нэрэнүүдыень обёороод, үнэн сэдьхэлһээ баясаха бээзб гэжэ би этигэнэб.

Семинарай хүдэлмэриин дүүрэһэн хойно бидэнэй зүрхэ сэдьхэлые доһолгоһон үйлэ хэрэгүүд болоо: В. И. Ленинэй мавзолейдэ бидэ сэсэгүүдэй гүрлөөнүүдые табижа, агуу багшаяа бараалхаад, Танигдаагүй сэрэгшын хүүр дээрэ мүн лэ сэсэгүүдые табиһан байнабди.

Удаадахи үдэртэнь бүхы хүдэлмэриин дүн гаргагдаа. Ингэжэ бидэ аха захатанай һургаал үгэ дуулажа, политическэ ба литературна хэшээл гаража бусаа гээшэбди.

Баяр ЖИГМЫТОВ,
Залуу уран зохёолшодой бүхэсоюзна VIII зүблөөндэ хабаадагша.

ЗАЛУУ ШҮЛЭГШЭН ТУХАЙ

ТАСС-ай фотокорреспондентын буулгаһан дүрэ зурагые газетэдэ хаража, ехэтэ һонирхооб. Юуб гэхэдэ, тэрэ зураг дээрэ харуулагдаһан хүнүүдые таниха байһамни сэдьхэлээ таатайгаар һанагдаба.

Залуу буряад хүбүүн хүл дээрээ зогсожо, урдаа саарһа баряад, юушьеб огсом доронуунаар, сэдьхэлээ хүдэлгэн уншана. Халзаншаг толгойтой, наһажаал хүн саанань тогтоод, тэрэниие анхаралтайгаар шагнана. Доронь иигэжэ бэшээтэй:

«Москвагай М. Горькиин нэрэмжэтэ Литературна институдай студент, залуу шүлэгшэн Амарсана Улзытуев совет мэдээжэ поэт Евгений Аронович Долматовскидо шэнэ зохёолоо уншажа байна».

Энэ һонин дүрэ зурагһаа уламжалжа, залуу поэт тухай тобшохоноор хөөрэхэ дуран хүрөө һэн.

Амарсана Улзытуев 1963 ондо Улаан-Үдэ хотодо түрэһэн юм. Дунда һургуули дүүргэһэнэйнгээ һүүлээр «Буряадай залуушуул» гэжэ республиканска газетын редакцида хүдэлөөд, Москвагай Максим Горькиин нэрэмжэтэ Литературна институдта ороо.

Үшөө һургуулиин шаби ябахаһаа эхилээд, шүлэг бэшэдэг байгаа. Эдир бэшэгшэдэй республиканска, бүхэроссиин олимпиадада, залуу уран зохёолшодой зүблөөндэ хабаадаа. Шүлэгүүдынь «Литературная Россия», «Правда Бурятии», «Буряад үнэн», «Буряадай залуушуул» гэһэн газетэнүүдтэ, «Байгал» журналда толилогдоһон, радиогоор, телевиденеэр дамжуулагдаа.

Амарсана Улзытуев — ургажа ябаһан поэт. Шүлэгшэн өөрын онсо харасатай. Онсо бодолтой, хүлеэгдээгүй һонин образуудые мушхадаг.

Мүнөө Амарсана Улзытуев шүлэгүүдэйнгээ түрүүшын номые хэблэлдэ бэлдэнхэй.

Тэрэнэй хэдэн шүлэгые ород хэлэн дээрэһээ оршуулжа, уншагшадай анхаралда табинаб.

Амарсана УЛЗЫТУЕВ

ШЭНЭ ШҮЛЭГҮҮДҺЭЭ

НОХОЙН ХОНШООР* ТУХАЙ ДУУН

Инагни, хахасалгамнай нэгэл
ушартай,
Инзагана гээһэн һогоондол унлааб.
Улаан шүүдэртэй, нохойн
хоншоортой
Дулаан үглөөгүүр шамай алдааб.

Тэсэхэл һанаам нэгэл гунигтай,
Тэнюун зүүдыеш бэеэрээ манааб.
Пойрноо нэриһэн үоэлнн жабартай,
Нюуса зүргэнүүд абаашаа намай.

Хайрын жаргалтай тэрэ үдэрнүүдые,
Халуухан энхэрэлэй номтон
һүниинүүдые
Уянхан сэдьхэлдээ удаахан һанажа,
Уйдхар гомдолоо адхахаб шаналжа,
Хэды шамда мээхэй һэнбиб,
Хэлыш, инагни, яагаашье гээшэбиб?

Гансаардаһан бугын дуу эхилнэб,
Гани дуугүй хизаарташ хэсэнэб.
Үнгэрһэн дурамнай ямар хахратайб!
Үгы гэжэ мартагдаһан талманда,
Ногоон үглөөдэй шүүдэртэ майлада
Нохойн хоншоор олохогүймни
харамтай!

УЛЯАНГИРАЙ ХӨӨБЭРИ ТУХАЙ ДУУН

Сагаахан, дулаахан
нюнин мартаалта,
Сарюухан, арюухан
минии Джульетта?
Уляангирнууд уянгатан найгаа,
Униндал хөөбэри унажал байгаа.
Һанана гүш?
Уляангирнууд дун сагаан,
Һаруул тэнгэриие харбан һууна.
Тэрэ хөөбэреэр нэхэгдээ гү балкон?
Тэндэһээ дуушнн зэдэлэн бууна.

Дэлхэйе тэбэрнһэн энхэрэл тухай,
Джульетта, шимни дуулан гарааш,
Уляангиршуу уян дууеш, ухай,
Улад, хүүгэд гэшхэн тараал.

Дүрэжэ наранда хүрилшэһэн хүнүүд
Дүлин мэтэ үнгэржэл байгаа.
Сагаан модод—угаа үндэрнүүд—
Ягаан нажарта даллан байгаа.

УНТАРҺАН ТҮҮДЭГ ТУХАЙ ДУУН

Шэлдэг гансамни, анхаран харыш—
Сэдьхэлэйм гал бадаран носоно.
Домоглоно хаш гансаардаһан түүдэг,
Дуугүй тала дууран шагнана.

Алтан ододы түүдэг шэдэлжэ,
Абаашана ошо сэдьхэлэй галһаа.
Харанхы тала тэрэниие үрэбхижэ,
Хахан алдана халуун бурмаһаа.

Нээмэл хүйтэн сэдьхэл
дулаасуулхаа
Нэмэхэм гү түлеэ, инагни, хэлыш.
Шэрүүн гомдолиин соггол шатаад,
Шэмээгүйхэн унтарха гү, мэдыш.

Хэрэггүй гү? Сэдьхэлэйм тэрэ гал
Хэдыш болотор носожол байхань гү?
Һүлэмхи түүдэг орн ганеал
Һүниие гэрэлтүүлэн мүнөө
байхань гү?

Саашадаа юун бэ? Хатаһан
набшаһаар,
Сахилза ногоогоор галаа
түлихэм гү?
Шоныин нюдөөр талам шагааһаар.
Шэнэ мэдэрэлээр эндэ түрахэм гү?

Г. ДАШАБЫЛОВ оршуулба.

* Нохойн хоншоор—ойдо ургадаг, эмдэ ородог ургамал.

ИЛАЛТЫН 40 ЖЭЛЭЙ ОЙДО

ПАРТИЗАНУУДАЙ ЗҮРГӨӨР

Хүнэй наһан элдэбын байдаг. Гайхамшагта баатарлиг хэрэгүүдээ бүридхэһэн гү, али юрын үдэрнүүдэй алдарта ажалаар бадарһан хүнэй наһан хэды наһан бэ! Теэд гансал сагай хатуу эрилтээр эрэлхэг баатаршалганууд габьяа хададаар хаюм гэжэ хэлэхэ дуран хүрэнэ.

Цыренин-Доржо Ширапов — Хори нютагай юрын буряад хүндэ хүшэр үе сагта түрэһэндөө. Эхэ оронойноо урда эрхимээр барлдаанда ... дайн дажар эхилжэ, шунахайрһан оропой фашистнууд урган һалбарһан дайдые хайра гамгүй дэбһэн, үнэһэн тоброг болгон оробо һэн. Тиихэдэ Цыренин-Доржо Цыденович Украинын Староконстантиновка һууринда сэрэгэй алба хэжэ ябаа. Эзэрхэг дайсадай элдэб муухай аашануудые харахадаа, залуу хүбүүнэй зүрхэ сэдьхэл үзэн ядалгаар халижа, барагар болон шүдөө шангаар зуун ябадаг лэ бэлэй.

Түрүүшын тулалдаануудта хабаадалсаба. Теэд удангүй августын эхеэр Власовай урбалта хэхэдэ, нүхэдтэеэ хамта хүреэлэлтэдэ орожо, плендэ абтаа һэн. Винницка город шадар жэл шахуу концлагерьта байба. Эгээл эндэ Цыренин-Доржо Ширапов дэлхэй дээрэхи жэгшүүритэ муухай үзэгдэл харaһан, зоболон тама гүйсэд амсаһан юм. Хооһон, нойтон, үдэр бүри хархис дайсадай хараал шэрээл шагнан байханиь тэсэшэгүй һэн. Теэд ажабайдалай түлөө, Илалтын түлөө эндэшье урма зоригоо хухарангүй, этигэл найдалтай байха хэрэгтэй. Жэл шахуу эндэ байлгаад, фашистнууд Германи эльгээхэ гэжэ нэгэтэ поездоо һуулгажа эхилбэ. Бишыханшье аргын олдоо һаа, тэрьелхэ гэһэн эрмэлзэлтэй Цыренин-Доржо хажуудахи нүхэдтэеэ һаналаа хубаалдаха гэжэ шиидэбэ. Энэ үедэ вагон соо нэгэ буряад хүнтэй ушаржа, үнэн сэдьхэлээ байрлан, хамта тэрьелхые дурдаба. Теэд тэрэнь нилээд түдэгэсөөд, арсаа һэн. Шадабари хүсэтэйб гэжэ өөртөө һайса найдал һаа, энэ алхамда шиидэхээр байгаа бшуу.

Цыренин-Доржо вагоной онгоошхо хэрэнэһээн түмэр проволоко улаан гараараа хангилжа оробо даа. Хажуудахи нүхэдынь баһал хамһалсана. Уданшьегүй проволокошье таһаржа, онгоошхын шэл тэһэлэгдэбэ. Ингэжэ буряад сэрэгшэн хүбүүн шиидэһэн янзаараа зунай һүниин харанхы руу, мэдэгдээгүй байдал руу һүрэшоо һэн.

...Буугай һүрэлгэн хойноһоонь замхажа, Цыренин-Доржо газарһаа дохолһоор бодоод, бүд бүтүү алхалшоо һэн. Хайшаашье, ямаршье зүг баримталан ябаһанаа мэдээгүй. Аяар зургаан һарын туршада тэрэ совет сэрэгшэдтэй хамтарха арга бэдэрээшье һаа, хүсэлынь бэелбэгүй. Ингэжэ дахин дайсадай һабарта орошоһон юм. Энэ удаа нөөхил зоболонгоо һайса амсаа. Шепетовко һууринһаа саашалуулагдажа, Германиин Нойхамер город хүрэтэр абаашагдаба. Фашистнууд совет эрхэтэдые дороможолхын тула элдэб харата һанаашалга хэдэг һэн. Совет Туркестанние өөр тээшээ абаашаха бодолтой, Дунда Азиин яһатанай түлөөлэгшэдые суглуулан турклегион бии болгоһон юм. Белахаимхан гэжэ нэрэтэй Эхэ орондоо урбаһан, һанаа һэшхэлээ дайсадта үни худалдаһан хүн туркленгэнэй ударидагшаар томилогдобо. Энэ бүлэглэлэй гол даабаринь хадаа Туркестандахи совет хүүлэ үгы хэхэ гэһэн зорилготой байгаа. ... онтой хамта хэдэн гүрэнүүдэй хилэ һэтэлээ. Чехословаки, Австри, Итали... Италида Турклегионой сэрэгшэд Цыренин унтер офицер Арс гэгшын денщик болгон байлгаа. Эдэ хоолынь асаржа үгэхэ, хубсаһа, сабхинь арилгаха, бүхы захиралтынь хангаха — иимэл уялганууртай байһан юм.

Нэгэтэ Цыренин-Доржо городой сагаалсада ороо һэн. Немец офицернүүд сагаалса буудаал онохо юм бэшэ. Тэсэжэ ядан байһан Цыренин зүбшөөл һураад, буудан гэһээ, сагаалсыень тудажа, һомон дээрэ һомо буулгажал мэдэбэ. Тиигэжэ эндэ байгшад совет сэрэгшын булюуе яаха аргагүй мэдэржэ, хаалангинууд, хүхюутэй байһан тула томо гэгшын гоё һайхан кукла илагшада шан гэжэ барюулжархиба. Харгыдаа столово ороод һууханинь, буфетчица сербиянка басаган «куклаая намда бэлэглыш» гэжэ эрибэ. «Абыш, газаа хаяха гэжэ ябаалби» — гэжэ Цыренин тэнюунээр харюусана. Тинхэ зуураа һамбаашалан, партизануудай ямар зүгтэ байһыень сербиянка басаганһаа мэдээд, гаража ошоо һэн. Өөһэдынхидтөө заатагүй хүрэхэ гэһэн хүсэл сэдьхэлдээ бөөмэйлэн ябадаг байгаа бшуу. Татар, казах нүхэдөө «партизануудта хамта тэрьедээ» гэжэ үгэдөө оруулба. Унтер Арс гэгшын нойрсохотой сасуу, буунуудыень абаад, Цыренин-Доржо хоёр нүхэдтэеэ сербиянкын зааһан зүг шэг баримталан, харанхы һүни гаража ошоо бэлэй. Ингэжэ гурбан совет эрэлхэг хүбүүд хэдэн хоног соо ой модоор, тала дайдаар ябаа. Эдихэ хоол бэдэржэ, ехэл һэргылэмжэтэйгээр ябажа, ородог һэн.

Нэгэтэ иимэ ябадалайнгаа үедэ Цыренин-Доржо нүхэдөө гээһэн юм. Ушарынь гэхэдэ, өөрөө гансаараа нэгэ айлда, нүгөө хоёрынь ондоо айлда ороод байгаа, италиин ... патруль тэрээгүүр унхидажа ябаа. Гэрэй эзэн эхэнэр Цыренин-Доржые үндэр кукуруза руу түлхижэрхибэ. Тиигэжэл бэеэ нюужа амиды үлэһэн юм. Теэд хоёр нүхэдынь баригдашоо бэлэй. Хэды досоогоо халаглал буубашье, гансаараа үлэшоод, аян замаа үргэлжэлүүлээ.

Нэгэтэ үдхэн ой соогуур ябатарнь гэнтэ: «Зогсо, хэн бэ?» — гэһэн захиралта дуулдашаба. Италиин газарта бэшэ, харин Югославида ябанаб гэжэ мэдээшьегүй Цыренин-Доржо нигэжэл Югославиин арадай-сүлөөрэлгын сэрэгүүдэй корпусой гушадахи дивизиин дэргэдэхи совет габшагай партизанска бригадынхидтай уулзашоо бэлэй. 300-гаад хүнһөө бүридэһэн габьяата энэ бригадые Анатолий Биченко командалдаг байгаа. Цыренин-Доржо Цыденович мүнөөшье болотор сэдьхэлэй дулаатайгаар командираа дурсан һанадаг: «Ухаатай, һүбэлгэн бэрхэ хүн бэлэй». «Партизанууд гражданска хүнүүдые харшалха, тонохо, дээрмэдэхэ ёһогүй. Сэрэгэй шанга журамтай байха зэргэтэй. Энэл ушарта хэрэгнай урагшатай», — гэжэ хэдэн хөөрэлдөө хэхэдээ, ехэ үнэншэмөөр, зохидоор ойлгуулдаг бэлэй.

Фашистнуудай өөһэдынхид төө ябууһан зэр зэбсэг, танк, пулемёдуудые хурахэ газартань абаашуулхагүй гээшэ партизанууд ялагтын һэн. Тиимэһээ үргэлжэдөө хүүргэнүүд агаарта хиидэн тэһэржэ, үхэлэй ашаа тээһэн поездүүд һандаран хосордог байгаа. Мэргэн буудагша Цыренин ПТР түхэлэй буугаар алгадгүй онон буудадаг байһанаа гэршэлээ. Хэдэн шанга тулалдаануудта хабаадалсаха шалгарба.

Триест городые абахын түлөө халуун тулалдаан боложо байгаа. Цыренин-Доржын фашистнуудай хоргодоһон гэр руу түрүүн орожо, гурбан офицернүүдые гарыень үргүүлэн, буунуудыень абажа байһан, нүгөө таһалгаһаа дайсан граната хаяжархиба.

...Нүхэдэйнгөө ... мэдэжэ оорхөө бэлэй. Плащ-палатка соо хэбтүүлээд, нүхэдынь дүмүүхэнээр үргэн, ой соохи госпиталь руу абаашажа ябаа һэн. Хүндөөр шархатаһан тула госпитальдо хэдэн һара соо арғалуулаа. Тэрэ тулалдаанай үедэ бэедэнь ороһон һомон мүнөөшье болотор Цыренин ахайн сээжэдэ үлэнхэй. Яншан үбдэжэ, бэеыень зобоодог, өөр тухайгаа ходол һануулдаг. Тэрэ дүрбэ дахин шархатаа юм.

...Дайншье дүүрэжэ, Цыренин-Доржо Ширапов Хори нютагаа бусаа һэн. Амгалан үедэ дайнай шархануудые аргалхаһаа гадна, ажахынгаа хүгжэлтэдэ аһан шадалаараа оролсоо, түрэл нютагтаа хүдэлөө. Үри хүүгэдээшье һайнаар хүмүүжүүлээ. Жэл бүри Майн 9-дэ тэмдэглэгдэдэг Агуухэ Илалтын үдэр Югославиин партизан Цыренин-Доржо Шираповай үбсүүндэ «Үсөөн ушардаг эрэлхэг зоригой түлөө» («За редкую храбрость») гэһэн Югославиин орден, эгээл иимэ нэрэтэй гүрэнэй медаль, Эсэгэ Ороноо Хамгаалгын дайнай II шатын орден яларжа, юрын совет хүнэй Эхэ орондоо халуун дурые гэршэлдэг юм.

Б. ТУМУРОВА,
Эрхүүгэй гүрэнэй университедэй студентка.

Спорт

ЭРХИМҮҮДЭЙ НЭГЭН

«Трудовые резервы» бүлгэмэй Буряадай областной соведэй дэргэдэхи Олимпиадада бэлэдхэлэй түбтэ хүмүүжэһэн Павел Яковлев СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй түрүү һуури эзэлхын түлөө үнгэргэгдэһэн урилдаанда түрүүлжэ гараа. Оронойнмай мэдээжэ урилдаашан, уласхоорондын классай, СССР-эй спортын мастер Павел Яковлев Москва хотын «Динамо» бүлгэмэй стадион дээрэ 1500 метрэй зайда урилдаа юм. Тиин тэрэ энэ зайгаа 3 минута 37,6 секундэ соо гаталһан байба.

СССР-эй физкультура, спортын комитедэй хүнгэн атлетикын управлениин ахамад тренернүүдэй соведэй шиидхэбэреэр нютагаймнай хүбүүн Павел Яковлев ороной суглуулагдамал командын бүридэлдэ оруулагдажа, «Хани барисаан-84» гэһэн уласхоорондын мүрысөөндэ хабаадалсаха болобо. Энэ мүрысөөн Москвада, В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ түбэй стадион дээрэ августын 18-һаа 20 болотор үнгэргэгдэхөөр хараалагданхай.

Павел Яковлев Москвагай Олимпиин наадануудай һүүлээр байгша ондо үнгэргэгдэхэ уласхоорондын мүрысөөндэ дахинаа хабаадалсаха эрхэдэ хүртэһэниинь һайшаалтай.

Б. МИРОМАНОВ.

ТОБШОХОНООР

✕ Улаан-Үдын нэгэдэхи интернат һургуулиин һурагша Антон Батуев Новосибирск хотодо эдэ үдэрнүүдтэ һуралсал һорилго гаража эхилбэ. Тэрэ 48 килограммай шэгнүүртэ дүрэ буляалдалгын барилдаагаар бэеэ һоридог, олохон мүрысөөнүүдтэ хабаададаг болоһон байна. Антон Батуев үнгэрэгшэ жэлдэ РСФСР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө болоһон мүрысөөндэ бронзо медальда хүртөө һэн. Харин байгша ондо һурагшадай дунда «Динамо» бүлгэмэй түбэй соведэй түрүү һуури эзэлхын түлөө үнгэргэгдэһэн барилдаан дээрэ чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэһэн байха юм.

РСФСР-эй суглуулагдамал командын бүридэлдэ абтаһан Антон Батуев һурагшадай дунда үнгэргэгдэхэ СССР-эй XVII спартакиадада бэлдэжэ эхилээ. Энэ мүрысөөн Ташкент хотодо байгша оной сентябриин 11-һээ 17 болотор үнгэргэгдэхөөр хараалагдана.

✕ Республикын хүүгэдэй спортын һургуулида хүмүүжэдэг Дмитрий Молчанов РСФСР-эй суглуулагдамал командын бүридэлдэ абтаба. Боксоор бэеэ һоридог Дмитрий эдэ үдэрнүүдтэ һурагшадай дунда үнгэргэгдэхэ спартакиадада бэлдэжэ захалба.

ТҮРЭЛХИДТЭНЬ БАРЮУЛАГДАА

1983 оной декабриин 31-нэй һүни Баргажанай Адаг поселогто һогтуу гурбан хулигануудтай тэмсэжэ, милициин младша сержант, комсомол хүбүүн Александр Щербаков баатарай үхэлөөр унаһан юм.

1984 оной июлиин 5-да СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указаар А. И. Щербаков «Ниитын гурим сахиха талаар эрхим албанай түлөө» гэһэн медаляар шагнагдаа һэн.

Гүрэн түрын үндэр шан гэр бүлынхидтэнь барюулгын баяр ёһолол августын 1-дэ Баргажанай милициин таһагай ленинскэ комнато соо үнгэргэгдэбэ. Тэрэниие милициин таһагай начальнигые политическэ талаар орлогшо, майор Г. Г. Гаськов нээгээ.

Сугларагшадай урда үгэ абаһан Буряадай АССР-эй МВД-гэй политическэ таһагай начальник, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутат, подполковник И. Я. Сышук А. И. Щербаковой өөрынгөө уялгата албанда үнэн сэхэ байлгын удха шанар дээрэ дэлгэрэнгыгээр тогтоод, тэрэнэй габьяата хэрэг бултанда үльгэр жэшээ болохо ёһотой гэжэ онсо тэмдэглээ.

Һүүлээрнь баатар хүбүүнэй эхэ Т. И. Щербакова эсэгэ В. В. Хайзик хоёрто хүбүүнэйнь шагнал барюулаа.

Үгэ хэлэһэн милициин таһагай комсорг А. Юрьянов, таһагай начальник подполковник В. А. Поплевин, районно Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшын орлогшо Н. К. Петренко гэгшэд залуу хүбүүнэй өөрынь онсо шанар дээрэ тогтоод, тэрээн тухай дурасхаал нютагай зоной дунда хэтэ мүнхэдөө үлэхэ, бүхы районой милициин хүдэлмэрилэгшэдтэ жэшээ болохо гэжэ хэлээ.

Тамара Иосифовна Щербаковада өөрынгөө бодол ба һанамжануудые тайлбарилха гээшэнь хүнгэн бэшэ һэн.

Саша өөрын бодолтой, түсэбтэй, зорилготой, даруу зантай хүбүүн байһан. Түрэлхидтөө гансал баяр баясхалан асардаг байгаа. Хилын харуулай сэрэгтэ алба хэхэдээ «Отличник погранвойск» гэһэн хоёрдохи шатын тэмдэгээр шагнагдаа... Түрэлхидэйнь нэрэ дээрэ командованиин зүгһөө түрэлхидтэнь эльгээһэн баярай бэшэг энээниие гэршэлнэ.

Албанай һүүлээр автотранспортна предприятида слесарээр ажаллаа. Харин 1982 оной октябриин 1-дэ ВЛКСМ-эй райкомой путевкоор милициин органуудта алба хэхээр эльгээгдэһэн юм. Унишье болонгүй уголовно бэдэрэлгын инспектороор дэбжүүлэгдэһэн. Тэрэ урдаа ехэ түсэб, зорилго табиһан ябаа...

Н. ГАЛДАНОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: шагнал барюулгын үедэ.

ТАСС · АПН
ХИЛЫН СААНАҺАА

ҺҮЙДХЭЛТЭ ЯБУУЛГАНУУДЫЕ ДЭМЖЭНЭ

ВАШИНГТОН. Гадаадын оронуудта үзэл сурталай талаар һүйдхэлтэ ябуулганuудые үнгэргэлгэдэ Холбоото Штадуудай конгресс үшөө 20 миллион шахуу доллар һомолбо. Президент Рейганэй гар табихын тула конгрессэй эльгээһэн хуулиин проектын ёһоор, 1985 оной финансын жэлдэ «демократи дэмжэлтын национальна жаса» гэдэгэй ажал ябуулгада иимэ мүнгэн һомологдоно гээшэ.

Сагаан байшангай үүсхэлээр байгуулагдаһан энэ «жаса» бусад оронуудай хэрэгүүдтэ бүдүүлигээр хамаархын, Вашингтондо «хэрэгтэй» засаг захиргаанууд болон ажал ябуулагшадта туһаламжа үзүүлхын тула энэ жаса хэрэглэгдэдэг юм.

А. Н. МУХАММЕДЭЙ МЭДҮҮЛГЭ

АДЕН. Дүтын Зүүн зүгтэ зүйтэй зүб эб найрамдал тогтоохо талаар СССР-эй оролдолгонуудые эндэхи байдалые гурнмшуулха талаар совет дурадхалнууд элирхэйлэн харуулна, гэжэ ИСП-гэй генеральна секретарь Арадай Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшэ, НДРЙ-гэй премьер-министр А. Н. Мухаммед мэдүүлбэ. Демократическа Йемен совет дурадхалнуудые сүм дэмжэнэ, энэ районд амгалан тайбан байдал тогтоохо нүлөө ехэтэй арга гэжэ тэрэниие тоолоно гээд тэрэ онсолон тэмдэглэбэ.

Дүтын Зүүн зүгэй байдалые гурнмшуулха, нэн түрүүн Палестинын асуудалаар НДРЙ-гэй хараа шугам залан шууд зандаа юм гэжэ А. Н. Мухаммед зааба. Өөһэдынгөө эрхэнүүдэй түлөө, тэрэ тоодо өөһэдынгөө гүрэн байгуулха эрхын түлөө тэмсэдэг Палестинын араб арадые бидэ саашадаашье дэмжэхэ хүмди гэжэ тэрэ мэдүүлбэ.

АТОМНА БОМБОҺОО ХОХИДОГШОДОЙ ДУРАСХААЛДА

ТОКИО. Нагасаки хотын 20 мянганһаа дээшэ хүн зон, Японой бусад городуудай болон гадаадын оронуудай түлөөлэгшэд американ атомна бомбоһоо хохидогшодой дурасхаалые ёһолон хүндэлхын тула Эб найрамдалай дурасхаалта паркда һая сугларба.

Зэрлиг муухай ябуулгаһаа хохидогшодой дурасхаалые ёһолон хүндэлхэ үедэ Нагасаки хотын мэр Х. Мотосимай соносхон уншаһан эб найрамдалай деклараци Хиросима ба Нагасаки хотонуудай гашуудалай дабтагдахагүйн, тула боломоор бүхы юумэ хэхые, хүн зониие олоорнь хюдаха зэбсэг хэрэгсэлнүүдэй нөөсэнүүдые усадхахын түлөө тэмсэлээ эдэбхижүүлхые, Японой хүн зониие, һайн һайханиие хүсэдэг бүхы хүнүүдые уряална.

Нагасаки хотодо ядерна зэбсэг хэрэгсэлнүүдые хорихын түлөө уласхоорондын конференциин түгэсхэлэй заседанинууд болобо. Вашингтоной захиргаанай дайн сэрэгтэ эдэбхитэйгээр бэлдэжэ, Баруун Европодо, Японой портнуудта оршодог США-гай ВМС-эй корабльнууд дээрэ түрүүшын сохилто хэхэ ракетно-ядерна шэнэ зэбсэг хэрэгсэлнүүдые тараан тодхолготой хамта һанаагаа ехээр зобожо байһаниинь хуралдаан дээрэ баталан абтаһан документнүүд дотор элирхэйлэгдэнэ. Һүйдхэлтэ ябуулгануудта эрид шууд сохилто үгэхые уряалжа, конференциин делегадууд дэлхэйн арадуудта хандаба.

УЛАСХООРОНДЫН ШЭНЖЭЛЭЛ

ХИРОСИМЫН ДОХЁО

Мүнөөдэр болотор бүхы хүн түрэлтэнэй һанаа сэдьхэлые зобоожо байһан үзэгдөөгүй муухай гэмтэ ябуулга 39 жэлэй саана хэгдэһэн гээшэ. Америкын Холбоото Штадуудай президент Трумэнай захиралтаар 1945 оной августын 6-да атомна бомбоор Хиросима хото үнэһэн тоброг болгогдоһон байха юм. Тэрэнэй һүүлээр гурба хоноод байхада — августын 9-дэ Японой нүгөөдэ хото Нагасаки баһал тиимэ аюулда ороһон. Атомна эдэ бомбодолгонуудаар ами наһаяа алдаһан аяар 300 мянган хүн зон энэ дэлхэйе эзэмдэн зонхилхо гэһэн американ империализмын хүсэл эрмэлзэлэй хохидол болоһон байна. Һүүлдэ американ түүхэшэн Алпровит гэгшын гэршэлэн харуулһанай ёһоор, «атомна бомбын дайшалхы арга боломжонуудые элирхэйлэн харуулга хадаа дэлхэй дээрэхи байдалые американ ёһоор гуримшуулгатай ородуудые эбсүүлхээр баадхахын тулада хэгдэһэн байна».

1955 ондо Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Ассамблейн Хельсинкидэ баталан абаһан шиидхэбэреэр августын 6 ядерна буу зэбсэгүүдые хорихын түлөө тэмсэлэй үдэр болгогдон, хаа хаанагүй тэмдэглэгдэнэ. Хиросимын эб найрамдалай парк соо табигдаһан хүшөө-памятнигта һылэгдэн бэшэгдэһэн тангаригай «Амгалан тайбанаар унтагты, энэ аюул дахинаа дабтагдахагүй!» гэһэн үгэнүүдые бүхы хүн түрэлтэн энэ үдэр хэлэдэг гээшэ.

Улам үргэдэжэ байһан ядерна дайнай аюулда эсэргүү тэмсэлдэ арадуудай хүсэлэл оролдолгоёо хоёр, гурба дахинаар ехэ болгохые уряалһан Хиросимын дохёо энэ жэлдэ онсо хүсэтэйгөөр соностоно. Бүхы дэлхэй дээрэ ядерна буу зэбсэгүүдые хорихын түлөө, атомна бомбодолгын аюулда орожо, ами наһаяа алдагшадтай һаналаа нэгэдэлгын недели августын 6-һаа 13 хүрэтэр үнгэргэгдэбэ. Дэлхэйн бүхы түбинүүдтэ ядерна зэбсэгүүдые хорихын түлөө факельна жагсаал, демонстрацинууд, «эб найрамдалай вахтанууд», буруушаалгын бэшэгүүдтэ гар табилга, эб найрамдалые аршалан хамгаалхын түлөө маршнууд, митингнүүд, фестиваль болон семинарнууд үнгэргэгдэнэ. «Америкын ракетэнүүдые үгы хэхэ!», «Үхэл асарха США-гай баазануудые усадхаха!», «Хиросимын хуби заяан Европодо бү тохёолдог!», «Буу зэбсэг ехээр гаргалгые зогсоохо!», «Замбуулинда атомна зэбсэг бү гаргагдаг!» гэһэн лозунгнууд политическэ ба шажан мүргэлэйшье талаар ондо ондоо үзэл бодолтой хүн зониие бараниинь нэгэдүүлнэ.

Бүхы дэлхэйдэ улам үргэдэжэ байһан энэ ехэ хүдэлөөндэ Совет орондохи эб найрамдалай түлөө тэмсэгшэд тон ехэ, онсо шухала һуури эзэлнэ. Хүн зониие олоор хюдаха зэбсэгүүдые, нэн түрүүн ядерна зэбсэгүүдые үгы хэхын түлөө манай орон ехэ тэмсэл ябуулна. Буу зэбсэгүүдые ехээр бүтээн гаргаха ябадалые зогсоохо, һүүлээрнь тэдэ зэбсэгүүдые сүм усадхаха зорилготой зууһаа дээшэ дурадхалнуудые Советскэ Союз һүүлэй жэлнүүдтэ ООН-ой үзэмжэдэ табиһан байна. Дэлхэйн шэнэ дайнай аюулые зайсуулхын, мүнөө үедэ ба ерээдүйдэ ажаһууха хүнүүдтэ эб найрамдал аршалан хамгаалхын тулада КПСС-эй XXVI съездын 80-дахи онуудта бэелүүлэгдэхээр зохёоһон эб найрамдалай программые бэелүүлэн Советскэ Союз хэрэгтэй хамаг юумэ сүм хэнэ. Ядерна оронуудай хоорондохи харилсаануудай, замбуулинай дайдада ядерна зэбсэг гаргаха ябадалые хорихо кодекс зохёолгодо хабаатай КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ К. У. Черненкын гаргаһан үүсхэлнүүд имагтал тэрэ зорилгонуудта шэглүүлэгдэнхэй.

ЗОХЁОН БАЙГУУЛГЫН АША ТУҺАДА

Хүн зоной олошоролгоор Бүхэдэлхэйн конференци Мехикэдэ үнгэргэгдэжэ байна. Тэрэнэй хүдэлмэридэ 150-һаа дээшэ орон, тэрэ тоодо Советскэ Союз хабаадажа байна. Мексикын ниислэл хотодо үнгэргэгдэжэ байһан хуралдаан дэлхэйн хүн зоной үдэлгэтэй хабаатай үргэн ехэ асуудал зүбшэн хэлсэнэ. Мүнөө дэлхэйн хүн зоной тоо 4,7 миллиардда хүрэжэ, удаадахи зуун жэлэй эхеэр 6 миллиардда болохоор хүлеэгдэнэ.

Социально-экономическа, хүн зоной тоо бүридхэлгын ба иишэ тиишээ нүүлгын асуудалнуудые шиидхэхэ зорилгонууд мүнөө хүн түрэлтэнэй урда табигданхай, тэдэниие бодото дээрэнь бэелүүлхын тулада дэлхэй дээрэ бии байһан бүхы арга боломжонуудые хэрэглэхэ хэрэгтэй гээд дурсагдагша конференцидэ хабаадагшадта СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй эльгээһэн амаршалга дотор хэлэгдэнэ. Эндэ иимэ баримтанууд дээрэ тогтоходо болоно: хүгжэжэ байһан оронуудта колониализм ба империалис дарлалтын хэйшолонгууднһаа мүнөө болотор 570 миллион хүн үлэн хооһоор ажаһууна, 800 миллион хүн үзэг бэшэг мэдэнэгүй, һургуулида һураха аргагүй 250 миллион үхибүүд, медицинскэ туһаламжа абаха аргагүй 1.500 миллион хүн тоологдоно.

Хүгжэжэ байһан олохон оронуудай түлөөлэгшэд конференциин трибуна дээрэһээ үгэ хэлэхэ зуураа, капиталис гүрэнүүдэй, нэн түрүүн США-гай бэелүүлжэ байдаг шэнэ түхэлэй колониальна политикые эрид шууд шүүмжэлээ. Имагтал энэ политика дурсагдагша оронуудтахи социально-экономическа бэрхэшээл ехэтэ асуудалнуудые улам саашань доройтуулна. Тэрээнһээ гадна, эзэрхэг түримхэй империалис хүсэнүүдээр баадхагдаһан буу зэбсэгүүдые ехээр гаргаха шэнэ хүсэлэл дэлхэйн арадуудта айхабтар хүндэ хүшэр байдал ушаруулна, уласхоорондын экономическа харилсаануудые тогтууригүй болгоно, үнэн зүб ба демократическа үндэһэ һуури дээрэ тэдэ харилсаануудые хубилган һайжаруулгые муудхаана.

ООН-ой тусхай мэдээнэй ёһоор, дэлхэй дээрэ хэгдэжэ байһан сэрэгэй гаргашануудай ниитэ хэмжээн (валютын сэнгээр) мүнөө Африка ба Латиин Америкын бүхы оронуудай үйлэдбэрилэн гаргажа байһан бүхы продукциин хэмжээндэ хүрэнхэй. Мүнөө сэрэгэй хэрэгсэлдэ нэгэхэн үдэр соо хэгдэжэ байһан гаргашаар дэлхэй дээрэ маляри үбшэ усадхаха талаар программын жэлэй гаргашые түлэжэ болохо юм. Үхибүүдтэ туһаламжа хүргэхэ талаар дэлхэйн программын фондын бүхэли жэлэй бюджедэй зэргэ мүнгэ зөөри табан час бүридэ дайнда бэлдэлгэдэ гаргашалагдана.

Мехикэдэ үнгэргэгдэжэ байһан конференциин шиидхэбэринүүд амгалан байдал зохёон байгуулха, хүн зоной байдал һуудал һайжаруулха зорилгонуудые түйлаха хэрэгтэ аша туһа хүргэхэ гэжэ найдажа байһан тула Совет правительство буу зэбсэг ехээр гаргалгые зогсоохын түлөө, хүн түрэлтэниие дайнай аюулһаа абархын түлөө тэмсэлые улам шангадхаха шухала байһаниие онсолон тэмдэглэнэ. Мүнөө арадуудай хоорондо хани нүхэсэл ба бэе бэеэ ойлголсохо ябадалые бэхижүүлхын, бүхы хүнүүдэй гол эрхэнүүдые, амиды мэндэ ажаһууха эрхые хүндэлхын тулада гүрэнэй болон ниитын ажал ябуулагшадай, эрдэмтэдэй нэрэ хүндые хэзээ хэзээнэйхиһээ үргэнөөр хэрэглэхэ шухала гээд СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй амаршалга дотор хэлэгдэнэ.

АМЕРИКАН ИМПЕРИАЛИЗМ ТОГТУУРИГҮЙДЭНЭ

Уолл-Стридтэ бүхэли неделиин туршада хүлгөөтэй байба: акцинуудай үнэ сэн үдэр ерэхэ бүри ургажал мэдээ. Энэ ушарые һамбаашалһан Рейганэй захиргаан экономикын шэнэ хүгжэлтэ хүлеэһэн идхалга хэлэжэ эхилээ.

Гэбэшье уридшалан хэлэгдэһэн энэ багсаамжань урагшагүйдэбэ. Августын түрүүшын неделиин һүүлээр акцинуудай үнэ сэн унажа захалаа. Теэд ямар ушарһаа иимэ юумэн болооб. Августын 6-да, понедельнигэй үдэр США-гай худалдаа наймаанай министерствын соносхоһоной ёһоор, хоёрдохи кварталда наймаанайнь балансда хэмһээ хэтэрмэ ехээр үлүү гаргаша хэгдэжэ, аяар 26,3 миллиард долларто хүрэһэн байна. Үнгэрһэн хахад жэлэй туршада үлүү гаргашынь хэмжээн 51,9 миллиард доллар болоо.

Эндэ дурсагдаһан тоо баримтануудаар олон миллион хүн зоной хохидолто байдал тайлбарилагдана. Уласхоорондын экономическа байдал шэнжэлдэг Вашингтондохи институдай директор Бергстен гэгшын тооложо үзэһэнэй ёһоор, гансахан худалдаа наймаанайнь хэмһээ үлүү ехэ гаргашань хадаа дэлхэйн дэлгүүрнүүд дээрэ США-гай байдалай һуларжа байһанай, хоёр хахад миллион американецуудай ажалгүй болоһоной гэршэ болоно. Рейганэй захиргаанай ябуулгануудые ходо һайшаан дэмжэжэ байдаг «Ю. С. Ньюс энд уорлд рипорт» гэжэ журнал һанаа зайамаар бэшэ иимэ нэгэ тобшолол хэхэ баатай болоо: «Дэлхэй дээрэ США-гай экономическа талаар эзэрхэн зонхилгоһоо ондоо американецуудай һанаа зобоожо байһан юумэн балайшье олон бэшэ. Мүнөө хариин компанинууд Америкэдэ худалдагдадаг дүрбэн автомашина бүхэнэй нэгые, табан компьютер бүхэнэй нэгые, гурбан пар гуталай нэгые, тиихэдэ хүнэй ажаһуудалда хэрэглэгдэдэг радио-телевизионно бүхы техникые гаргана».

Дэлхэйн дэлгүүрнүүд дээрэ США-гай эзэлдэг һууриин һуларжа байһан гол шалтагаануудай тоодо Рейганэй захиргаанаар үүдхэгдэһэн буу зэбсэг ехээр гаргалга, тэрээнһээ уламжалан гүрэнэйнь бюджедэй хэмһээ үлүү гаргаша жэл соо 200 миллиард долларто хүрэжэ байһан ушар ороно. Бюджедэйнгээ энэ нүхые бүглэхын тулада Вашингтон банковска түлөөһэнэй процентые зорюута дээшэлүүлжэ, харин гүрэнүүдһээ капиталыень өөртөө урадхуулжа, долларой үнэ сэнгые дээшэлүүлнэ. Энээнтэй хамта дэлхэйн дэлгүүрнүүд дээрэ худалдагдадаг американ эд барааанай сэн дээшэлнэ. Эдэ бүгэдэһөө гансал ажалшад хохидоно, капитализм лэ тэдэниие хүдэлмэригүй болгоно, үлэн хооһон, үгытэй ядуу байдалда оруулна.

Г. ШИШКИН, (ТАСС).

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Агуухэ Илалтын ойдо» — түрүү бэшэг. «Фермэ бүхэндэ — элбэг тэжээл» — материалнуудай суглуулбари. «Соведүүдэй ажабайдал». «Депутадууд үбһэ хуряалгада» — суглуулбари. «Загарайһаа мэдээсэнэ» — суглуулбари.

Хоёрдохи хуудаһанда. «Партийна организацинуудта. «Уг залгамжалуулга» — В. Сипуновагай статья. Хүдөөгэй кадрнууд. «Эсэгын зүрхэнэй баяр» — Н. Карловагай статья. «Туршалга» — В. Поповой статья. «Хани харилсаанай бата алхамууд» — ТАСС-ай фото-мэдээсэл.

Гурбадахи хуудаһанда. Гэгээрэл ба хүмүүжүүлгэ. «Завод — хүмүүжүүлэгшэ» АПН-эй материал. Уласхоорондын мэдээсэл. «Хани барисаанай ба харилсаа холбооной заншалнууд» — А. Виноградовай статья (ТАСС). Уласхоорондын шэнжэлэл. «Үдэшын һонинууд» — мэдээсэлнүүдэй суглуулбари.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. «Патриот» — материалнуудай суглуулбари. «Правда Бурятии» газетын мэдээсэлэй таһаг. Соносхолнууд.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 9.55 — «Шадамар гарнууд». 10.25 — С. Рахманинов. «Олеко». 11.40 «Горячий снег» — уран һайханай фильм. 13.20 — Шэнэ һонин. (13.25 хүрэтэр). 15.15 — Шэнэ һонин. 15.35 — Баримтата фильмүүд. 16.20 — Гнесиныхтэнэй нэрэмжэтэ хүгжэмэй-багшанарай институдай арадай инструментнүүдэй ансамблиин концерт. 16.50 — Мультфильм. 17.10 — Баримтата фильм. 17.55 — Уласхоорондын конкурснуудай лауреат Гаврилова фортепьяно дээрэ наадаха.

Улаан-Үдэ. 18.10 — «Мостоотряд-34-ын» 40 жэлэй ойдо». 18.50 — «Байгал» — мэдээсэлэй программа. 19.00 — Хүдөөгэй ажалшад тухай дамжуулга.

Москва. 19.45 — «Мүнөөдэр түби дэлхэй дээрэ». 20.00 — «Хүн ба хуули».

Улаан-Үдэ. 20.30 — «Байгал» — мэдээсэлэй программа.

Москва. 20.50 — «Люди и дельфины» — гурбан серитэй уран һайханай фильм. 1-дэхи сери. 22.00 — «Время». 22.35 — «Уран зохёолшо ба үе саг». Е. Носов. 23.35 — Баримтата фильм. 00.15 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.20 — Армениин Гостелерадиогой Мерангулранай нэрэмжэтэ арадай инструментнүүдэй ансамблиин концерт. 9.50 — «Свадьба» — уран һайханай фильм. 10.50 — Баримтата фильм. 11.20 — «Шатарай һургуули». 11.50 — «Ород хэлэн». 12.20 — Г. Гендель. Хүгжэм. 12.30 — Француз хэлэн. 13.00 — «Каникулы» — дүрбэн серитэй уран һайханай фильм. «Гайна Атланты» (2-дохи сери). Польшо». 13.55 — «Мэдэхэ, шадаха бай». 14.40 — Мультфильм. 15.15 — Львовой телестудиин программа. 16.30 — Шэнэ һонин. 18.10 — Баримтата фильм. 19.00 — «Эрдэм ухаан ба ажабайдал». 19.30 — Баримтата фильм.

Улаан-Үдэ. 19.45 — Соносхолнууд. 19.55 — Улаан-Үдын ЛВРЗ-гэй технологическа хэрэгсэлнүүдэй цехэй коллектив тухай.

Москва. 20.30 — Совет дуунай концерт.

Улаан-Үдэ. 20.50 — Киноочерк.

Москва. 21.00 — «Амгалан нойрсогты, багашуул!». 21.20 — «Мотоспортоор СССР-эй чемпионат. 21.50 — «Добро пожаловать в Советскую Молдавию» — баримтата фильм. 22.00 — «Время». 22.35 — «Герцог Боб» — хүгжэмтэ фильм.

Редакторай орлогшо И. Р-Д. ОЧИРОВ.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23. редактор — 2-50-96, приемная — 2-54-54, зам. редактора — 2-68-08, зам. редактора — 2-62-62, отв. секретарь — 2-50-52, секретариат — 2-66-76, отделы: партийной жизни — 2-34-05, пропаганды — 2-56-23, промышленности и строительства — 2-61-35, сельского хозяйства — 2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта — 2-69-58, культуры и школ — 2-60-21, 2-57-63, информации — 2-60-91, переводов — 2-54-93, писем и селькоров — 2-67-81, корректорская — 2-33-61, выпускающие — 2-35-95, отдел объявлений — 2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 35. Н-01531. Заказ № 186. Индекс 04649.